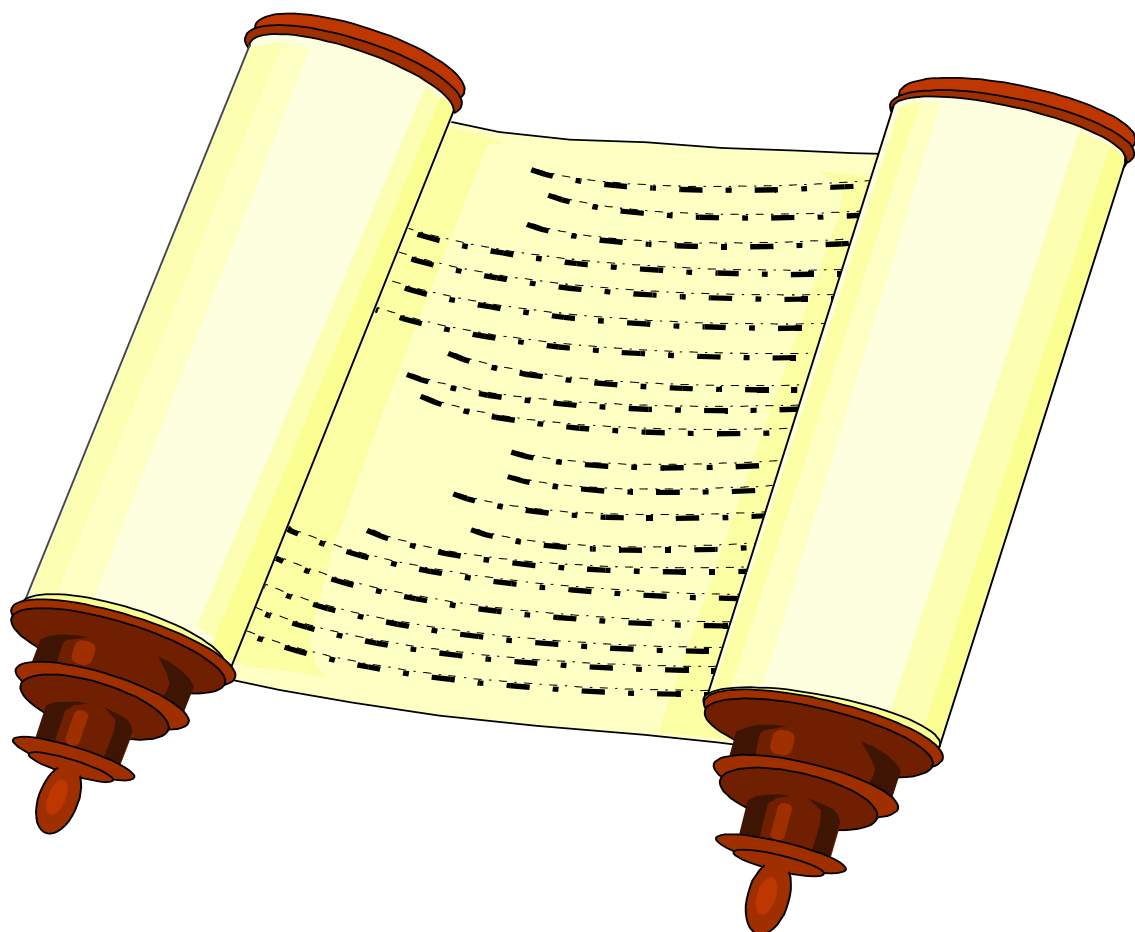

”בני ציון”

פרד”ס התורה

פשוט וברור

"בני ציון"

"ואחרי כן יצא אחיו וידו אחוזת בעקב עשו, ויקרא שמו יעקב"

על הכתוב "ויקרא שמו יעקב", מפרש רש"י, שהקב"ה הוא שקרא את שמו יעקב. ואם כך הוא הדבר, שה' יתברך קרא את שמו בשם "יעקב", כיון ש"ידו אחוזת בעקב עשו", הרי שענין זה של יעקב, האוחז בעקב עשו, איננו מעשה פשוט כלל, אלא דבר חשוב ועמוק שצריך באור והבנה.

תחילה, נקדים להביא מה שמצינו במדרש (ב"ר סג' ח'): "ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו **עשו**... אמר רבי יצחק: אתון קריתון לחזירתכון שם (=אתם הרשעים קראתם שם **לחזיר** שלכם). אף אנא (=אף אני, אומר הקב"ה) קורא לבני בכורי שם (שנאמר): 'כה אמר ה' בני בכרי **ישראל**'".

הנה, מבואר מהמדרש, שכיוון שהרשעים קראו לחזיר שלהם בשם "**עשו**", הנה, להבדיל אף אלפי הבדלות, קרא הקב"ה ליעקב ולזרעו בשם "**ישראל**", כמו שכתוב: "כה אמר ה' בני בכרי **ישראל**".

וצריך להבין ענין זה. שכן, מדוע כנה הקב"ה את עשו בשם "**חזיר**"?

תחילה נקדים להתבונן במדרש (ויק"ר יג' ח'): "ואת החזיר כי מפרים פרסה", (ו)למה נמשלה (גלות אדום) לחזיר? – (כדי) לומר לה: מה חזיר, בשעה שהוא רובץ, (הוא) מוציא (את) טלפיו (=מראה שהוא מפרים פרסה), כאומר: 'ראו, אני טהור!' – כך (גם) מלכות אדום מתגאה, וחומסת וגוזלת, ונראית כאילו היא מצעת בימה (=כאילו היא עושה דין צדק)".

כלומר, כמו שהחזיר (שהוא כידוע **טמא**) מראה לכל שיש לו סימן **טהרה** (=בהיותו מפרים פרסה) – כך גם מלכות אדום הרשעה, שהיא מזרעו של עשו (כפי שכתוב "עשו אבי אדום"), חומסים הם וגוזלים ומראים עצמם שעושים דין וצדק.

וברור שתכונה זו של החזיר, ירשו בני אדום מאביהם **עשו**, שגם הוא היה רשע גמור שרמה את אביו, ונסה להציג את עצמו כצדיק גמור, כפי שכתוב (בראשית כה', כז'): "ויאהב יצחק את עשו, כי ציד בפיו", ופרש רש"י זצ"ל: "יודע ציד" – לצוד **ולקמות** את אביו בפיו, ושואלו: אבא, היאך מעשרין את המלח ואת התבן? סבור (=וחשב) אביו שהוא (=עשו) מדקדק במצות".

לפי זה מבואר מדוע כנה הקב"ה את **עשו** בתואר "**חזיר**". שכן, על אף היותו רשע גדול, הציג הוא את עצמו כ"מפרים פרסה" – כביכול שהוא צדיק וטהור, בדיוק כמו **החזיר הטמא**, הפושט את טלפיו, כדי להראות שהוא **טהור** (=מפרים פרסה).

כדי להבין ענין זה ביתר שאת, הבה נתבונן במאמר פלאי בדברי חז"ל, על בלעם הרשע שהתנבא על הגאולה העתידה, ואמר "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל". ועל-כך אמרו חז"ל בירושלמי (נדרים פ"ג, ה"ח): "דרך כוכב מיעקב... (אמר) רבי אהא בשם ר' חונא: עתיד **עשו הרשע** לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקב"ה גוררו ומוציאו משם. מאי טעמא? (=מה הטעם לכך שהקב"ה יוציאו משם? אלא, לקיים את הכתוב בעובדיה (א, ד)) 'אם תגביה פנשר ואם בין כוכבים שים קנף, משם אורידך נאם ה'". ואין כוכבים אלא צדיקים, כמה דאת אמר (=כמו שנאמר) (דניאל יב'): 'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד'".

כלומר, לעתיד לבוא **עשו הרשע** עולה לגן עדן ויושב לו בין "**כוכבים**", הם הצדיקים, והקב"ה גוררו משם בכח, כפי שכתוב "משם אורידך נאם ה'".

ויש לתמוה על מאמר זה הפלא ופלא. הלא מדובר כאן על הגאולה העתידה, כאשר אור ה' יתגלה בעולם הזה במלוא הודו והדרו, בלי שום הסתר, וכל הרשעה כעשן תכלה, ולא ישאר שקר בעולם. ואיך יעו **עשו** הרשע להתעטף בטליתו ולשבת עם הצדיקים בגן עדן? והלא רשע גמור הוא, ומקומו **בגיהנום**, ולא בגן עדן...

עוד צריך להבין מה שכתוב בגמרא: "והקב"ה גוררו ומוציאו משם". משמע מכאן שיש בידי עשו איזו טענה

מוצדקת שהוא ראוי לשבת עם הצדיקים, עד שאף אחד לא יכול להוציאו מגן עדן, אלא רק הקב"ה שיבוא ויגרור אותו החוצה, כדי לקיים את הפתוב: "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנף משם אוריךך נאם ה'". כדי לבאר כל זאת נקדים מה שכתוב בתהילים (קיש, צח): "**מאיבי** תחכמני מצותך כי לעולם היא לי". ובאר ה"קדושת לוי" (נח), ואמר, שראוי לנו ללמוד איך לעבוד את הקב"ה, **מהרשעים**, שמשתמשים בכל מיני תחבולות כדי למלא את תאות לבם. שכן, רואים אנו **שהרשעים** אפילו שהם נכשלים מאה פעמים, הם אינם מתיאשים, אלא מנסים שוב ושוב, ורודפים אחר תאותם, עד שמצליחים. ועל-כן, על אחת כמה שאנו חייבים להשתמש בכל התחבולות כדי להתגבר על **היצר הרע**, ולעבוד את ה' יתברך, כמו שכתוב (משלי כד, ו): "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה".

וזהו פירוש הפסוק, "**מאיבי** תחכמני מצותך כי לעולם היא לי". "**מאיבי**", שהם **יצר הרע** וחילותיו, "תחכמני מצותך" – אני מתחכם ללמוד איך לעבוד את ה' בקיום המצות עם אותה התלהבות. שכן, יודע אני שהמצוה "לעולם היא לי" – עומדת לי לעולם, ובזכותה אשאר לנצח, והיא תלוני בעולם הבא. וכל יתר הענינים הם כלים ועוברים. (המלבי"ם).

ויש להעיר, שרעיון זה מצינו כבר ב"חובת הלבבות" (שער חשבון הנפש פ"ג), שיש לאדם ללמוד זריוות לדבר מצוה מזריוותם של **עוברי עבירה** למלא תאותם. שכן, אם **הרשעים** מזדרזים לדבר עבירה, על אחת כמה וכמה ראוי לו, לאיש ישראל, להודרו לדבר מצוה.

על-פי האמור מבאר ה"תפארת שלמה" את הפתוב: "ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי ברח הוא". שכן, כאשר ראה לבן הארמי איך יעקב משתוקק ללמוד ממנו את כל תחבולותיו, חשב שיעקב אבינו רמאי כמוהו (חלילה). אבל התורה מעידה על יעקב אחרת: "ויגנב יעקב את לב לבן הארמי" – שיעקב גנב את תחבולותיו של **לבו הרע** של לבן, והשתמש בהם לעבוד לעבודת ה'. וכל זאת "בלי הגיד לו כי ברח הוא" – שלא גלה לו כי הוא בורח ממנו – מעבודת הרשעה לעבודת ה' יתברך.

וזהו שאמר יעקב "עם לבן גרתי", ופרש רש"י: "עם לבן גרתי ותרתי"ג מצות שמרתי". דהינו, משום שגרתי עם לבן, הנה למדתי **ממעשיו הרעים**, לשמור תרתי"ג מצות, בבחינת "**מאיבי** תחכמני מצותך".

ומעתה יאיר לנו להבין את דברי הירושלמי: "דרך כוכב מיעקב... (אמר) רבי אחא בשם ר' חונא: עתיד **עשו** הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקב"ה גוררו ומוציאו משם. מאי טעמא? (=מה הטעם לך שהקב"ה יוציאו משם? אלא, לקיים את הפתוב בעובדיה (א, ד)) 'אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנף משם אוריךך נאם ה'". ואין כוכבים אלא צדיקים, כמה דאת אמר (=כמו שנאמר) (דניאל יב): 'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד'".

הנה, מבואר מפאן, שמצדיקי הרבים יהיו **ככוכבים**. לכן, לעתיד לבוא, כאשר יראה **עשו** שכלל ישראל למדו ממנו דרך בעבודת ה', יבוא בטענה שגם הוא "מזכה הרבים", שהרי מתחבולותיו למדו לעבוד את ה', ולכן ישב עם הצדיקים בגן עדן.

אולם, הקב"ה גוררו ומוציאו משם. שכן, הן אמת שיש לו, **לעשו**, קצת אחיזה שמתחבולותיו למדו ישראל לעבוד את ה'. אבל, בודאי שלא מגיע לו שום שכר על-כך, שהרי לא התכונן לזה. אלא אדרבא, הביא על ישראל כל מיני צרות, כדי למנוע מהם לעבוד את ה'.

וזהו שאומר הפתוב: "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנף" – אם תבוא בטענה שגם אתה ממצדיקי הרבים ככוכבים – "משם אוריךך נאם ה'". (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) "ויעקב איש תם ישב אהלים"

הצדיק הרה"ק משינווא ספר, שפעם היה נוכח בעת שבא חסיד אחד עם בנו, שהגיע למצות, אל הצדיק הרה"ק ר"צ מרימנוב, כדי ללמוד להניח תפילין בפעם הראשונה. התחיל הרה"ק ר"צ להגיד "לשם יחוד" עם הנער, כפי שנהוג לומר קודם הנחת תפילין, ובהגיעו למלים שבהם אנו מתפונים "לשעבד בזה את תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו", שאל את הנער: יודע אתה את פירוש הדברים האלה וכוונתם? ומיד אמר לנער: הנה, אני אגיד לך. הרי גמרא כבר למדת, ואם כך, יודע לך שהלכה היא, כאשר הלונה משעבד את נכסיו עבור חובו, אין הנכסים עוד שלו, אלא הם כבר של בעל החוב. וזהו גם הענין כאן: כשאנו אומרים שפונותינו "לשעבד בזה את תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו", על-ידי כך אנו משעבדים את עצמנו בכל לעבודת ה', ואז ממילא אין עוד בכח היצר הרע לחטוף פלוס מאתנו - שכן, אנו כבר משועבדים לעבודתו יתברך...

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בֵּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי"

ידוע מִה שְׂמִבוֹאֵר בְּמִדְרָשׁ (ב"ר כח, ג'), שְׂבַעֲוֹרְף הָאָדָם יִשְׁנֶה עֵצִים קִטְנָה, וְשָׁמָּה לִוְיוֹ. וְהִיא אֵינָה נִרְקֶבֶת לְעוֹלָם, גַּם לְאַחַר הַמִּיתָה. וּמֵעַצָּם זֶה בּוֹרָא הַקַּב"ה אֶת הָאָדָם בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים, כְּפִי שְׂמוּבָא בּוֹהֵר שְׂבוּזְמָן תַּחֲתֵית הַמַּתִּים הַקַּב"ה מוֹרִיד טַל עַל עֵצִים הַלּוֹז וְהוּא יִתְפַּח כְּשִׁמְרִים לְאַרְבָּעָה כְּיוּוָנִים, וּמִכַּף יִשְׁתַּכְּלֵל הַגּוֹף וְכָל הָאֵיבָרִים יִצְמָחוּ. וְאִז, כְּשֶׁהַגּוֹף יִהְיֶה מוּשָׁלֵם, יוֹרֵיד הַקַּב"ה אֶת הַנְּשָׁמָה וַיִּכְנִס אוֹתָהּ לְגוֹף.

וְזֶהוּ שְׂפִתּוֹב בְּבְרִיאת הָאָדָם (פְּרָאשִׁית ב', ו'): "וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה", וּפְרָשׁ רַש"י זצ"ל: "וַיִּיצֶר (כְּתוּב בְּשֵׁנֵי יוּדִין, כִּיּוֹן) (ש)שְׁתֵּי יִצִירוֹת יָצַר (הַקַּב"ה): יִצִירָה לְעוֹלָם הַזֶּה, וַיִּצִירָה לְתַחֲתֵית הַמַּתִּים". דְּהֵינּוּ, "יִצִירָה לְעוֹלָם הַזֶּה" הִיא כְּנֶגֶד הַגּוֹף שְׂמַתְקִים רַק בְּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיִּצִירָה לְתַחֲתֵית הַמַּתִּים" כְּנֶגֶד עֵצִים הַלּוֹז, שְׂאֵינָה מֵתָה, אֲלֵא חַיָּה וְנִשְׁאַרְתָּ בְּשִׁלְמוֹת, וּמִמֶּנָּה יִבְנֶה הַקַּב"ה אֶת כָּל הַגּוֹף בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים.

(רְאוּי לְצִיָּן שְׂפִתּוֹב בְּסִידוֹר רַבִּי שְׂבַתָּאִי, שְׂבַרְשָׁעִים עֵצִים זֶה נִרְקֶבֶת. וְכֵן כְּתַב הַחִיד"א, בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הָאֲר"י, שְׂאָף מִי שְׂחִיב כְּרַת, נִרְקֶבֶת אֲצִלוֹ עֵצִים הַלּוֹז, לֹא עֲלִינוּ).

וְהֵנָּה, בְּפְרָשְׁתָּנוּ, פְּרֻשַׁת "תּוֹלְדוֹת", מְבַאֵר הַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ מֵאֲמֵר פְּלֵאִי, שְׂעֵצִים הַלּוֹז נִקְרָאת "בְּתוּאֵל רְמָאִי" (אוֹתִיוֹת אֲרָמִי), וְכְפִי לְשׁוֹן הַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ (תּוֹלְדוֹת, מְתוּרָגִים): "רַב הוּנָא אָמַר כֶּךָ הוּא, וְאֲנִי הֵייתִי בְּעָרֵי הַיָּם וְשִׁמְעֵתִי שְׁהִיו קוֹרְאִים לְאוֹתוֹ עֵצִים הַשְּׂדֵרָה, זֶה שְׂנִשְׂאָר בְּקֶבֶר אַחַר שְׂנִקְבֵר מִכָּל הַגּוֹף 'בְּתוּאֵל רְמָאִי'. שְׂאֵלְתִי עָלָיו, אָמְרוּ שְׂצוּרְתוֹ (שֶׁל הָעֵצִים) כְּרָאשׁ שֶׁל הַנְּחֹשׁ, שֶׁהוּא רְמָאִי. וְזֶה הָעֵצִים הוּא רְמָאִי יוֹתֵר מִכָּל שְׂאָר (הַ)עֲצָמוֹת שֶׁל הַגּוֹף... (ו)אוֹתוֹ הָעֵצִים, לְמָה נִשְׂאָר בְּקִיוּמוֹ יוֹתֵר מִכָּל שְׂאָר הָעֲצָמוֹת? לְפִי שֶׁהוּא רְמָאִי וְאֵינוֹ סוֹבֵל טַעַם שֶׁל מְזוֹן שֶׁל בְּנֵי אָדָם כְּשְׂאָר הָעֲצָמוֹת. וְלִכֵּן הוּא חֲזָק יוֹתֵר מִכָּל הָעֲצָמוֹת, וְהוּא יִהְיֶה הָעֵיקָר שֶׁהַגּוֹף יִבְנֶה מִמֶּנּוּ בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים... וְזֶה שְׂפִתּוֹב 'בֵּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי', עֵצִים שֶׁהוּא רְמָאִי...".

וְכַבֵּר הַתְּפִלָּאוּ עַל-כֶּךָ כָּל מְפָרְשֵׁי הַזֶּהר וַיְנַוְעוּ אַמוֹת הַסִּיפִים, מִה רָאָה רַבִּי שְׂמַעוֹן בְּרַי יוֹחָאִי (=רַש"י) לְכַנּוֹת אֶת הָעֵצִים הַיְחִידָה שְׂמִמְנָה קֶס הָאָדָם בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים בְּתוּאֵר "בְּתוּאֵל רְמָאִי" (=רְמָאִי), שֶׁ"הוּא רְמָאִי וּמַעוֹלָם רְמָאִי". וְגַם צְרִיךְ לְהַבִּין, אִם הוּא בְּאֵמֶת רְמָאִי, עַל מָה זָכְתָה עֵצִים זֶה לְהִישָׁאֵר שְׁלֵמָה בְּקֶבֶר, וּמִמֶּנָּה עֲתִיד לְקוּם הָאָדָם בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים?

תַּחֲלִילָה, נִקְדִּים לְהַבִּיא מִה שְׂפִתּוֹב בְּמִדְרָשׁ (ב"ר כח, ג'): "אֲדַרְיָאנוֹס... שְׂאֵל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא: אָמַר לִיָּה: מִהֵיכָן הַקַּב"ה מִצִּיָּץ (=בוֹרָא) אֶת הָאָדָם לְעֵתִיד לְבוֹא? אָמַר לוֹ: מְלוֹז שֶׁל שְׂדֵרָה. אָמַר לוֹ: מִנֵּין אַתָּה יוֹדֵעַ? אָמַר לוֹ: אִיתִיתִיָּה לְיָדֵי וְאֲנָא מוֹדַע לָךְ (=בֹּא וְאַרְאֶה לָךְ): טַחְנוּ (אֶת עֵצִים הַלּוֹז) בְּרַחֲיִים - וְלֹא נְטַחְנוּ. שְׂרַפּוּ בְּאֵשׁ - וְלֹא נִשְׂרַף. נְתַנוּ בְּמַיִם, וְלֹא נִמְחָה. נְתַנוּ עַל הַסֶּדֶן, וְהַתְּחִיל מִכָּה עָלָיו בְּפִטְיֵשׁ. נְחַלֵּק הַסֶּדֶן וְנִבְקַע הַפְּטִישׁ, וְלֹא חָסַר כָּלוּם (מֵעֵצִים הַלּוֹז)".

הֵנָּה, רוֹאִים אֲנִי, שֶׁהַקַּב"ה בְּרָא בְּגוֹף הָאָדָם אֶת עֵצִים הַלּוֹז שְׂבַשְׂדֵרָה, שְׂקִימָת וְנִשְׁאַרְתָּ תְּמִיד וּבְכָל מַצָּב, וּמִמֶּנָּה עֲתִיד הַקַּב"ה לְכַנּוֹת אֶת הַגּוֹף לְעֵתִיד לְבוֹא בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים.

נִקְדִּים עוֹד מִה שְׂפִתּוֹב בְּגִמְרָא (שְׂבַת קִיט'): "אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא: לְעוֹלָם יִסְדֵר אָדָם שְׁלַחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אָף-עַל-פִּי שְׂאֵינּוּ צְרִיךְ אֲלֵא לְכַוִּית". וְכַתַּב הַ"בֵּית יוֹסֵף", בְּשֵׁם "שְׂבוּלֵי הַלְקֻט", שֶׁהַטַּעַם לְכַךּ הוּא, שְׂכֵן "אֵיבָר (יֵשׁ) בְּאָדָם וְנִסְפּוּי שְׂמוֹ, (ו)אֵינוֹ נִהְיֶה בְּאִכְלָהּ, אֲלֵא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת".

וְכַתַּב הַ"מְטָה מִשֶּׁה" (סֵדֶר הַהַבְּדָלָה תְּק"ג): "...יְדוּעַ שְׂאוֹתוֹ עֵצִים, לּוֹז שְׂמָה, וְהוּא עֵיצוּמוֹ וְעֵיקָרוֹ וְשׁוֹרְשׁוֹ, וּמִמֶּנּוּ נִתְּהוּהָ הָאָדָם בְּעֵצִים הַטִּיפָה. וְכַאֲשֶׁר יָמוֹת הָאָדָם, הָעֵצִים הַזֶּה הוּא אֵינוֹ נִימוּחַ וְלֹא נִפְחָת, וְאֵילוֹ יִכְנִיסוּ אוֹתוֹ בְּאֵשׁ אֵינוֹ נִשְׂרַף... אֵינוֹ נְטַחְנוּ... אֵינוֹ מִתְּפוּצֵץ. וְהוּא הָעֵצִים שֵׁישׁ בּוֹ קִיוִם נְצַחִי, וּמִמֶּנּוּ יִתְּהוּהָ הָאָדָם לְעַת הַתְּחִיָּה, וְהוּא מְקַבֵּל עוֹנָג וְעוֹנֵשׁ אַחַר מִיתַת (הַ)אָדָם... (ו)כָּל הַזֶּהרִיר בְּסַעוּדָה זֶה (=סַעוּדָה רַבִּיעִית בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת) וּמִשְׂבִּיעַ לְעֵצִים הַזֶּה,

יזכה בצחצחות נפשו בתענוגי רב טוב, הצפון לצדיקים ולשוב שמחות, אשר עליהם התפלל המשורר (תהילים טו), יא: 'תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח'.

נמצאנו למדים מכל האמור, שיש שלשה שמות לעצם שממנה יבנה האדם: הנה, בזהר הקדוש העצם נקראת "בתואל רמאה", על שהוא רמאי. במדרש הוא נקרא "לזו של שדרה", ובדברי הקדמונים מבוואר שעצם זו נקראת "נסכוי".

(הגה"ק ה"בן איש חי" ("ויצא", שנה שניה) נתן סימן נאה על שלשת השמות הללו: "לבן", ראשי תיבות לזו בתואל נסכוי. וזהו שכתוב: "לבן הארמי", שהוא עצם רמאי).

אם כך, צריכים להבין ענין זה. שכן, מדוע אותה עצם אינה נהנית משום מאכל, אלא רק מהאכילה של סעודת מלוה מלכה(=סעודה רביעית) במוצאי שבת קדש?

ענין זה מבוואר במשנתו הטהורה של הגה"ק יעבץ (יעקב עמדין בן צבי) בסידורו (מוצ"ש "לויית המלכה בסעודה"), וכך הוא כותב: "מעודי הייתי משתאה...אודות העצם הלז' לזו של שדרה, ויש שקראוהו 'נסכוי', שאינו נהנה משום אכילה, כי אם מזו הסעודה של מוצאי שבת...יותר מזה גדלה הפליאה כשלמדתי במדרש הנעלם (בזהר הקדוש)...שנקרא 'בתואל רמאה'...ומי הרואה מאמר זה ולא יפלא ממנו? מה ענין שם בתואל? ומה דבר הרמאות?... (ואותו עצם) אינו גיוון מן המזונות כדרך שאר העצמות... שאינו צריך למזון לפי שאינו מורכב, כי הוא עצם פשוט ספירי בעצם השמים לטוהר. לפיכך הוא חזק הקיום, ואינו צריך למשון מזון...כי פלו מקשה הוא ואינו ניתך...וזה שנקרא 'בתואל', גמטריא "מת", עם הפולל. אבל הוא 'רמאה', כי אף-על-פי שנראה כמת בגוף המת כשאר חלקיו...הוא שרש החיים. ולכן הוא חסר (אחד) ממספר מ"ת, לרמוז שאינו מת אמיתי, ולהפך בגוף החיים הוא... (והוא) רמאי מפני שלא נרגש בו שום שינוי מכל שאר חלקי הגוף. והוא נראה כמרמה אותם...כאילו הוא מת...".

כלומר, אומר ה"יעבץ" שאותו עצם נקרא רמאי משתי סיבות: א. מפני שהוא(=אותו עצם) מרמה את האדם שהוא נהנה מן המזון החומרי שאותו אוכל האדם (כפי שכל שאר האיברים נהנים מן המזון). בו שום שינוי מכל שאר חלקי הגוף. והוא נראה כמרמה אותם...כאילו הוא מת...".

כלומר, אומר ה"יעבץ" שאותו עצם נקרא רמאי משתי סיבות: א. מפני שהוא(=אותו עצם) מרמה את האדם שהוא נהנה מן המזון החומרי שאותו אוכל האדם (כפי שכל שאר האיברים נהנים מן המזון).

ב. כאשר האדם מת והוא בקבר, מרמה העצם הזו את שאר האיברים שהוא מת כמותם, למרות שאין הוא מת כלל, אלא נהפוך הוא – הוא שרש וראשית חיות הגוף המת.

ומוסיף ואומר ה"יעבץ": "וזהו שנקרא 'נסכוי' מלשון (ישעיה כט, י) 'כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה', שנראה (אותו עצם) כנרדם, (והוא) גמטריא קו"ם כי...יקום וישיג הגוף התחיה על ידו".

ולסיום כותב ה"יעבץ", שאותה עצם אינה נהנית, אלא רק מסעודת מלוה מלכה/רביעית, ואינה נהנית מהמזון הגשמי, אלא רק מכונת המצוה. וכפי דבריו הקדושים: "אמנם הוא(=אותה עצם) נהנה מסעודה שאין בה אכילה גמורה, דהינו סעודת מוצאי שבת, שהיא נאכלת על השובע, ואין אוכלים אותה אכילה גמורה, באופן שאין הנאה מגעת לעצמות האחרות, כי אם לזה (העצם). כי לא לאכילה הוא צריך, (אלא) רק מכונת המצוה הוא נהנה, ולא מגשמיות האכילה... (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"ויתרצו הבנים בקרבה"

אמרו חז"ל במסכת נידה (ל', עב), שבשעה שהתינוק נמצא בבטן אמו, בא מלאך, ומלמד אותו את כל התורה כלה! אם כך, צריכים אנו להבין, מדוע אין אנו קמים בפני אשה מעופרת? והלא יש לה תלמיד חכם בבטנה, שלומד את כל התורה מפי מלאך ה'...

הסביר זאת הגאון רבי חיים שמואלביץ זיע"א (ראש ישיבת מיר), ואמר: אמנם התינוק יודע את כל התורה כלה, אבל יש חסרון בתורה שכזו. שכן, תורה אמיתית היא תורה שמתגעים עליה ועמלים בה, וברור שלתינוק אין גיעה ועמל בתורה שהוא מקבל מפי המלאך...

לפי זה גם נבין מה שאמרו חז"ל, על הכתוב "ויתרצו הבנים בקרבה": כשהיתה רבקה עוברת על-יד פתחי תורה של שם ועבר(=שערי בית המדרש שישדו שם בן נתן, ונינו עבר) – יעקב היה רץ ומפרפס לצאת, וכשהיתה

עוברת על-יד פתחי עבודה זרה – עשו מפרסם לצאת. ולכאורה יש לנו לשאול, מדוע פרסם יעקב לצאת החוצה, כאשר עברה אמו רבקה על-יד פתחי תורה? והלא יש לו מלאך פרטי שמלמד אותו את כל התורה כלה... אלא, כאשר עברה רבקה על-יד פתחי תורה של שם ועבר, הרגיש יעקב מיד ששם יושבים תלמידי חכמים, ועמלים בתורה מתוך יגיעה. והבין שיש חוסר בתורה שהוא לומד עם המלאך, ולכן פרסם ורצה לצאת, כדי להגיע אל התורה האמיתית, שנקנית ביגיעה ובעמל.

“ועיניכם תראינה ואתם תאמרו יגדל ה'” (מלאכי א' ה') (מתוך ההפטרות)

להלן סיפור מופלא ביותר מהספר “ברכי נפשי” של ר' מיכאל צורן, דברים המובאים בשם הגאון ר' יצחק זלברשטיין שליט”א, רבה של רמת אלחנן. דברים שיש בהם כדי ללמדנו כי רק הבורא מנהיג את עולמו, וכל מה שקורה לאדם הוא בהשגחה פרטית.

רופא חרדי תושב בני ברק, ספר לנו מעשה שהיה במרפאתו ומעשה שהיה – כך היה: יום אחד הגיע למרפאת אדם, שבקש שאקבל לטיפול את אחד מידידיו, שבלכתו ברחוב נתקל לפתע בחפץ פלוני, וכתוצאה מכך השתטח ארצה, שבר את רגלו, ונאלץ לעבור כמה ניתוחים, לא עלינו. תוך כדי השיחה התגלגלו הדברים על השגחה פרטית של ה' יתברך, ואני – מספר הרופא החרדי – שיננתי כמוכן באוזניו של הלקוח, שכל עניני האדם תלויים רק בריבוננו של עולם, ולא קיים מושג כזה של מקרה. ולכן, גם פציעתו של החבר שלך נעשית בגזירת ה' יתברך. האיש הוא, שלצערנו לא גדל בין תלמידי חכמים, לא רצה לקבל את הדברים, וטען שבפוחו של האדם לשמור את עצמו מפגעים רעים, אם יזהר שלא לילך במקומות שאפשר ליפול בהם. ולכן, גם החבר שלו שנפל, אילו היה שומר על עצמו, לא היה נופל...

נסיתי שוב ושוב – מספר הרופא – להניאו ממחשבותיו המוטעות, אבל הוא בכל זאת דבק בהן, ולא הסכים לקבל את דברי. משראיתי כך, שאין השעה נוחה לשכנעו, עזבתי לנפשו.

האיש קבע תור עבור החבר שנפצע, נפרד ממני לשלום, ויצא מהחדר. לא חלפה דקה, וזעקה גדולה נשמעת מכיוון החניה הסמוכה לחדר, שבו אני מקבל את החולים. מהרתי החוצה, כדי לראות מה קרה, ונדדמתי לראות את האיש שוכב על הרצפה, ועינו האחת זבה דם רב. לפני שאבד את הכרתו, עוד הספיק להצביע בפני על המכסה של תא המטען האחורי של הרכב.

מה התברר?

בדיוק ברגע שבו נגש בעל הרכב לפתוח את תא המטען, כדי להניח שם את חליפתו, השתחרר הקפיץ המחזיק את המכסה של התא, והמכסה התרומם לכיוון מעלה במהירות, ואחת מזויותיו המחודדות נכנסה, לא עלינו, הישר לתוך עינו של האיש, שנפגעה בצורה קשה עד מאד. מי שראה את המחזה הזדעזע. הרופא החרדי הזעיק מיד את האמבולנס, ובמקביל התקשר לרופא עינים המתגורר באזור, כדי שיבחן את תמונת המצב ויראה האם ניתן להציל את העין. לא עלינו, רופא העינים הצטרף אל האמבולנס בנסיעתו לבית-החולים, והפצוע הוכנס מיידית לחדר הניתוח. לאחר שש שעות רצופות, שבהן נותח, בשרו הרופאים לבני המשפחה, שבנסי-נסי הצליחו להחזיר את העין למקומה, אבל ראיתו נפגמה קשות, והוא לא יוכל לראות בעין זו כבעבר.

לא ארכו הימים – מספר הרופא – ולמרפאתי הגיע מכתב כתוב וחתום על-ידי אותו האיש, ובו כמה מלים ספורות “האלקים הוכיח לי, שכל דבריו היו נכונים, ואין עוד מלבדו, וכל מה שעובר על האדם מאיתו יתברך! תתפללו עלי, שאתחזק באמונה בבורא העולם”.

(לצערנו הרב, רק עכשיו התחיל אותו אדם “לראות” בצורה נכונה את השגחתו יתברך).

נא לשמור על קדושת הגיליון!

שבת שלום לכל בית ישראל!

פְּרֵשֶׁת הַשְּׁבוּעַ: תּוֹלְדֹת

כְּנִיסַת הַשֶּׁבֶת: 16:18

ערש"ק כח' חשון תשע"ד (1.11.2013)

יציאת השבת: 17:26 ר"ת 18:03

הפְּטָרָה: "מָחָר חֲדָשׁ" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"ואחרי כן יצא אחיו וידו אחוזת בעקב עשו, ויקרא שמו יעקב"

על הכתוב "ויקרא שמו יעקב", מפרש רש"י, שהקב"ה הוא שקרא את שמו יעקב. ואם כך הוא הדבר, שה' יתברך קרא את שמו בשם "יעקב", כיון ש"וידו אחוזת בעקב עשו", הרי שענין זה של יעקב, האוחז בעקב עשו, איננו מעשה פשוט כלל, אלא דבר חשוב ועמוק שצריך באור והבנה.

תחילה, נקדים להביא מה שמצינו במדרש (ב"ר סג' ח'): "ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו **עשו**... אמר רבי יצחק: אתון קריתון לחזירתכון שם(=אתם הרשעים קראתם שם **לחזיר** שלכם). אף אנא(=אף אני, אומר הקב"ה) קורא לבני בכורי שם (שנאמר): 'כה אמר ה' בני בכרי **ישראל**'".

הנה, מבואר מהמדרש, שכיוון שהרשעים קראו לחזיר שלם בשם "**עשו**", הנה, להבדיל אף אלפי הבדלות, קרא הקב"ה ליעקב ולזרעו בשם "**ישראל**", כמו שכתוב: "כה אמר ה' בני בכרי **ישראל**".

וצריך להבין ענין זה. שכן, מדוע כנה הקב"ה את עשו בשם "**חזיר**"?

תחילה נקדים להתבונן במדרש (ויק"ר יג' ח'): "ואת החזיר כי מפרים פרסה", (ו)למה נמשלה (גלות אדום) לחזיר? – (כדי) לומר לה: מה חזיר, בשעה שהוא רובץ, (הוא) מוציא (את) טלפיו(=מראה שהוא מפרים פרסה), כאומר: 'ראו, אני טהור!' – כך (גם) מלכות אדום מתגאה, וחומסת וגוזלת, ונראית כאילו היא מצעת בימה(=כאילו היא עושה דין צדק)".

כלומר, כמו שהחזיר (שהוא כידוע **טמא**) מראה לכל שיש לו סימן טהרה(=בהיותו מפרים פרסה) – כך גם מלכות אדום הרשעה, שהיא מזרעו של עשו (כפי שכתוב "עשו אבי אדום"), חומסים הם וגוזלים ומראים עצמם שעושים דין וצדק.

וברור שתכונה זו של החזיר, ירשו בני אדום מאביהם **עשו**, שגם הוא היה רשע גמור שרמה את אביו, ונסה להציג את עצמו כצדיק גמור, כפי שכתוב (בראשית כה', כז): "ויאהב יצחק את עשו, כי ציד בפיו", ופרש רש"י זצ"ל: "יודע ציד" – לצוד ולקמות את אביו בפיו, ושואלו: אבא, היאך מעשרין את המלח ואת התבן? סבור(=וחשב) אביו שהוא(=**עשו**) מדקדק במצות".

לפי זה מבואר מדוע כנה הקב"ה את **עשו** בתואר "**חזיר**". שכן, על אף היותו רשע גדול, הציג הוא את עצמו כ"מפרים פרסה" – כביכול שהוא צדיק וטהור, בדיוק כמו **החזיר הטמא**, הפושט את טלפיו, כדי להראות שהוא **טהור**(=מפרים פרסה). (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו. ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה רחביב ה' לנו"

על הכתוב, "ויקרא שמה רחבות", מפרש הרמב"ן זיע"א, שהבארות מרמזות על שני בתי המקדש שנחרבו. על-כן, בשני הבארות הראשונות שחפר יצחק, רבו איתו רעי גרר, כדי לרמוז על שני בתי המקדש שנחרבו **בעונותינו**, כיון ש"ריב לה' עם עמו" (מיכה ו' ג').

אך הבאר השלישית שחפר יצחק, לא רבו עליה, ועל-כן נקרא שמה "רחבות" – לרמוז לנו, שה' יתברך ירחיב ויבנה לנו את בית המקדש השלישי שיתקים לעולם.

ובספר "ברכת יצחק" כותב, שבשמות של הבארות ישנו רמז נחמד על דברי הרמב"ן. שהרי, אמרו חז"ל, שבית ראשון נחרב על **עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים**. (כמובא בגמרא במסכת יומא ט': "מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שהיו בו שלשה דברים – עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים"). ולכן נקראה הבאר הראשונה "**עשק**" – ראשי תיבות **עבודה זרה, שפיכות דמים, קדושה**(=עריות).

ואילו על בית המקדש השני, שנחרב בגלל **שנאת חינם**, נקראה הבאר השנייה "**שְׁטֵנָה**", מלשון **שְׁנָאָה**. על-כן צריך לדעת, שכאשר נתקן את עון שנאת חינם ונהיה **באחדות אמיתית**, נזכה ל"רחבות" – שה' ירחיב לנו ויבנה את בית המקדש השלישי במהרה בימינו, שיתקיים לעולם!

וראי להביא כאן דברי חזו"ק בענין אחדות ואהבת חינם משיחתו של כ"ק מרן אדמו"ר ממישקוולץ שליט"א, שאמר (בשיעורו השבועי): כאשר עם ישראל, היושב בציון, חרד לגורלו מפני אשר זומם הצורר האירני ימ"ש להביא על ישראל. וישנם אשר מסתפקים, האם ראוי לתקוף ולהשמיד אותו, או לא. ואמר אני שמיותר הוא לתקוף את אותו "המן". שפן, עוד לפני כן הוא יעלם. וזאת, על-פי דברי חז"ל, שאמרו שהקב"ה העמיד על ישראל שבאותו הדור מלך קשה כהמן בשביל לעוררם לחזור בתשובה. ובימי מרדכי ואסתר, כשעם ישראל חזרו בתשובה, והתכנסו בתוך בתי המדרשות באחדות וברעות, כפי שאמרה אסתר למרדכי "לך פנוס את כל היהודים... וצומו עלי", התבטלה הגזירה, כי כל הגזירה נועדה בשביל שעם ישראל יבינו את הרמז, שחיבים להתאחד יחדיו ולחזור **בתשובה**. וברגע שהבינו זאת והתאחדו, כל הגזירה התבטלה.

וזהו שכתוב בגמרא (סנהדרין צז): "אמר לו רבי יהושע, אם אין (ישראל) עושין תשובה, אין נגאלין... (ועל-כן) הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך, **שגזרותיו** קשות כהמן, וישראל עושין **תשובה**, ומחזירן למוטב... רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין **תשובה** – נגאלין".

ולא בכדי אמרו חז"ל: "מעמיד להן מלך, **שגזרותיו** קשות כהמן", כי המן רק חשב וזמם להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים. וברגע שעם ישראל הבינו את הרמז, על מה זה ולמה זה בא, וכתוצאה מכך חזרו **בתשובה**, והתאחדו זה עם זה – התבטלה הגזירה. ולבסוף הקב"ה לא רק הפך את עצתו, אלא גם גרם לכך שהמן הביא על עצמו את הפליה. כך גם ה"המן" של דורנו, הלא הוא הצורר האירני ימ"ש, שיושב באותו מקום של המן בפרס, הקב"ה לבסוף יפך עצתו ויבטל זממו, ויביא עליו פליה ואבדון. אך זה, רק אם עם ישראל יספיק לשמוע ולהבין את הרמז היטב היטב, לחזור **בתשובה**, ולהיות **באחדות** בין איש לאחיו, לפרגן ולהיות טוב-עין כלפי הזולת, כיון שרק כך נזכה לבטל את **הגזירה** של אותו רשע, אמן ואמן! (ע"פ "פנינים")

"גדול השלום" (חולין קמא, עא)

לאחרונה התפרסם סיפור אמיתי שארע ליהודי שעבד במעבדה בבנין משרדים ענק בארה"ב. יום אחד, בשעת ערב מאוחרת, הוא נתקע בתוך אחד המקררים הענקים שבמעבדה, ולא הצליח לצאת. לאחר שצעק וצעק, הוא הבין שכלם כבר הלכו, והיה משוכנע שימצאו את גופתו הקפואה רק בבקר למחרת. לאחר שעשה וידוי ואמר 'שמע ישראל', פתאום הגיע השומר של הבנין, ופתח את הדלת מבחוץ. לאחר שאותו יהודי נרגע, הוא שאל את השומר: "איך ידעת שאני פה?". ענה לו השומר: "לא ידעתי שאתה פה. חפשתי אותך". "חפשת אותי?!" ענה היהודי בתדהמה.

"כן" השיב השומר: "אתה היחיד מבין אלפי עובדי הבנין שאומר לי 'שלום' בכל בקר, והיחיד שבתמש בערב מברך אותי בברכת 'ערב טוב'. אף אחד חוץ ממך לא 'רואה' אותי. אני מחכה לשעה חמש כדי לשמוע ממך ברכת 'שלום'. והיום, כשהגיעה השעה ולא יצאת – החלטתי לבוא ולראות מה קרה לך. עליתי למעבדה, שמעתי אותך צועק, ופתחתי את הדלת..."

"ויעקב איש תם ישב אהלים"

הצדיק רבי יחיאל מיכל מזלוצ'וק היה נוהג להסתובב בקהילות ישראל ולדרוש באוזני הרבים. אולם, בראש ובראשונה היה מתעכב בדרשותיו על שיפור המידות ועידון היחסים שבין אדם לחברו. יחד עם זאת, נמנע כל הימים מלדבר סרה על יהודי, והשתדל תמיד לדון כל אדם שחטא לכף זכות.

פעם באו אצלו כמה ממקורביו, וספרו לו, שחבורת יהודים החלו מתכנסים לאחרונה בבית אחד, ומשחקים שם קלפים במשך רוב שעות הלילה. קדרו פניו של הצדיק לשמע הדברים, אך נמנע מלדון את חבורת הקלפנים לכף חובה, וכך אמר למקורביו: דעו לכם, שיהודים אלו מבקשים ככל הנראה, לעבוד את הבורא, יתברך שמו, בכל שעות היום והלילה. לכן, הם מרגילים את עצמם בימים אלו להיות ערים בשעות הלילה. ולאחר שהרגל זה יעשה קבוע אצלם – יקדישו בעזרת ה' את זמנם הפנוי לעבודת הבורא, ויעשו תשובה שלימה...

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בני ציון"

"וידו (של יעקב) אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב"

וצריך להבין, למה אחז יעקב דוקא בעקב עשו? אלא דרשו חז"ל על הכתוב: "ויהי עשו בן ארבעים שנה": מה חזיר, בשעה שהוא רובץ, הוא פושט את טלפיו (=רגליו), לומר אני טהור (שהרי החזיר אמנם מפריס פרסה, שזהו סימן טהרה, אך אינו מעלה גרה, ולכן טמא הוא).

כך עשו, כל ארבעים שנה צד נשים נשואות ומענה ומטמא אותן. וכיון שהגיע לגיל ארבעים דמה (=השנה) את עצמו לאביו הטהור, ואמר: מה אבא נשא אשה בהיותו בן ארבעים שנה, אף אני אשא אשה בגיל ארבעים שנה. לפיכך אחז יעקב בעקב עשו, כדי להראות שאף-על-פי שהעקב שסועה (שזהו סימן טהרה), טמא הוא. "וידו (של יעקב) אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב"

על הכתוב, "ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו", פרש רש"י, שהסיבה שעשו נקרא כך: "לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה".

ויפרש הרשב"ם, ש"עשו" הוא מלשון "עשוי", כי הוא היה עשוי, שהיה בעל שער כבן שנים הרבה. (פרשו חז"ל, שסימני גדלות תלויים בשערות שבגוף. וכאשר נולד עשו "כלו כאדרת שער", הרי הוא עשוי ונגמר). אם כך, יש לנו לשאול: אם עשו הרשע נולד עשוי, מדוע לא נקרא הוא בשם "עשוי"?

ותרץ ה"מגלה עמוקות" ואמר, שבתחילה אכן נקרא עשו בתואר "עשוי". אך, לאחר מכן, יעקב לקח ממנו את האות י', וצרפה לשמו, וזהו שרמז לנו הכתוב: "וידו (של יעקב) אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב". דהינו, ידו של יעקב אחזת בעקב/בסוף שמו של עשו – שהיא האות י' – כדי להוציאה משם. ולאחר שהצליח יעקב אבינו להוציאה, נקרא שמו של "עשוי" בשם עשו. והרמז כאן הוא, ש"ידו" הם אותיות יו"ד. וזאת, כדי לומר לך, שיעקב הוציא את האות י' מעשו, ועל-כן "ויקרא שמו יעקב" – הקב"ה קרא את שמו יעקב, שהוא צירוף של "עקב" עם י' (שהוציאה יעקב מעשו). שהרי, שמו של יעקב היה צריך להיות "עקב", על שאחז בעקב עשו. אבל, מכיון שהוציא את האות י' מעשו, נקרא שמו יעקב.

מכל זה נמצאנו למדים, כי בשעת הלידה, כאשר יצא יעקב ועשו מבטן אמם לאויר העולם, נלחמו זה עם זה מלחמת חורמה על האות י'. שכן, מתחילה כאמור היתה האות י' בשם של עשו, שנקרא "עשוי". אולם, יעקב אבינו הצליח במעשה האחיזה בעקב עשו לקחת ממנו את האות י', ולצרפה לשמו, ועל-כן קרא לו הקב"ה "יעקב", שהוא צירוף של י' עם "עקב".

וצריך לדעת, שיעקב אבינו וזרעו (זרע ישראל), עדין נלחמים כנגד עשו ופוחות הטומאה מלחמת חורמה עד עצם היום הזה, על האות י'. שכן, כאשר האות י' נמצאת אצל יעקב וזרעו, כי אז הם מסוגלים להתגבר על הנחש הקדמוני, הוא יצר הרע, ולרוצץ את ראשו. אבל אם הנחש, הוא היצר, מצליח להפריד את האות י' מהשם "יעקב" (שאו נשאר "עקב", בלי האות י'), אז מתגבר הנחש חלילה על יעקב וזרעו, ה' ישמרנו ויצילנו.

ומקור הדברים בתיקוני הזוהר (תיקון יג', כט' מתורגם): "ויעקב, שעל ירכו נאמר והוא צלע על ירכו, (כיון) שפרחה ממנו האות י', ונשאר 'עקב', וזה סוד הכתוב 'הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב'".

כלומר, אומר תיקוני הזוהר, למדים אנו שכאשר אמר הקב"ה לנחש הקדמוני, "הוא (=האדם) ישופך ראש", רמז הוא לו, שהאדם יצליח להתגבר עליו על-ידי האות י', שהיא בבחינת ראש, בשם "יעקב". ואילו "ואתה (=הנחש) תשופנו עקב" – דהינו, אתה, הנחש, תצליח להתגבר על האדם, אם תפריד ממנו את האות י', וישאר אצלו רק "עקב".

וזהו סוד הפגם שפגע שרו של עשו בכף ירך יעקב. שכן, במאבק שהיה ביניהם הצליח שרו של עשו לסלק את האות י' מהשם "יעקב", ונשארו אותיות "עקב", אשר מצד זה היה יעקב "צולע על ירכו".

מִכָּל זֶה נִמְצָאנוּ לְמַדִּים, שְׁאוֹתוֹ מֵאֵבֶק בְּבֶטֶן רִבְקָה, שְׁהִיָּה בֵּין יַעֲקֹב, שְׂרָשׁ הַקְּדוּשָׁה, לְבֵין עֶשׂוֹ, שְׂרָשׁ הַטּוֹמְאָה, עֲדִין נִמְשָׁךְ גַּם לְאַחַר צֵאתָם שֶׁל יַעֲקֹב וְעֶשׂוֹ מֵרַחֵם אִמָּם. שְׁכֵן, זֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם, יִשְׂרָאֵל מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, וְכּוֹחוֹת הַטּוֹמְאָה וְהַרְשָׁע מִצַּד הַטּוֹמְאָה, כָּל אֶחָד מֵהֶם מִבְּקֵשׁ לְהִשְׁאִיר אֶת הָאוֹת י' בְּרִשְׁוֹתוֹ. שְׁכֵן, יֵשׁ בָּאוֹת י' אֶת הַפֶּחַ לְהַתְגַּבֵּר וּלְנַצַּח אֶת הַצַּד הַשְּׂנִי בַּמְלַחְמָה.

עֲתָה, בֵּא וְרֵאֵה דְבַר פְּלֵא, שֶׁבְּבִרְכוֹת שְׁבַקְשׁ יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת עֶשׂוֹ יֵשׁ בְּדִיוֹק י' (=עֶשׂוֹ) בְּרִכּוֹת, כְּפִי שְׁכָתָב "בַּעַל הַטּוֹרִים" (פְּרָשִׁית כו', כח): "וַיִּתֵּן לָךְ' – י' (=עֶשׂוֹ) תִּיבוֹת בְּפִסּוּק, וּבִי' (=עֶשׂוֹ) בְּרִכּוֹת נִתְבָּרַךְ, כְּנֶגֶד י' הַדְּבָרוֹת שְׁעִתִּידִין בְּנֵיו לְקַבֵּל".

וּמִקּוּר דְּבָרֵי "בַּעַל הַטּוֹרִים" הוּא בְּ"פָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר" (סוֹף פָּרָק חב'): "עֶשׂוֹ בְּרִכּוֹת בְּרַךְ יִצְחָק לְיַעֲקֹב עַל טְלָלֵי שָׁמַיִם וְעַל דָּגַן הָאָרֶץ, כְּנֶגֶד עֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁנֵאמַר: 'וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם..."' (עֶשׂוֹ הַבְּרִכּוֹת שֶׁבְּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב הֵם: 1. "מִטַּל הַשָּׁמַיִם" 2. "וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ" 3. "וְרֵב דָּגָן" 4. "וְתִירֵשׁ" 5. "וְעֵבְדוּךָ עַמִּים" 6. "וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֻמִּים" 7. "הוּא גְבִיר לְאַחִיד" 8. "וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אִמְךָ" 9. "אֲרַרְיָךְ אֲרוּר" 10. "וּמְבָרְכֶיךָ בְּרוּךְ").

כִּידוּעַ, הַקֵּב"ה סִבֵּב כֶּף, שִׁיעֲקֹב יִקַּבֵּל אֶת הַבְּרִכּוֹת. שְׁהָרִי, מִטַּעַם זֶה הַצְּלִיחַ יַעֲקֹב לְקַחֵת אֶת הָאוֹת י' מֵעֶשׂוֹ, כְּפִי שֶׁהִבְאֵנוּ לְעִיל ("וַיִּדּוּ (שֶׁל יַעֲקֹב) אַחֲזֵת בַּעֲקֹב עֶשׂוֹ").

וְעַל-כֵּן בְּכָה עֶשׂוֹ וְצַעֲק: "הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעַמִּים אֶת בְּכֻרְתִּי לְקַח וְהִנֵּה עֲתָה לְקַח בְּרִכְתִּי" – פְּעַם אַחַת לְקַח מִמֶּנִּי אֶת הָאוֹת י', שֶׁהִיא בְּכוֹר/רֵאשׁוֹנָה לְאוֹתֵיזוֹת שֵׁם הוּי"ה (=ה-ו-ה), בְּרוּךְ הוּא. וּפְעַם שְׁנִיָּה לְקַח אֶת בְּרִכּוֹתֵי, שֶׁהוּא י' (=עֶשׂוֹ) הַבְּרִכּוֹת שֶׁבְּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב. (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן) "וַיִּקְרָא (יִצְחָק) אֶת עֶשׂוֹ בְּנוֹ הַגָּדֵל וַיֹּאמֶר אֵלָיו... וְעֲתָה שָׂא נָא כְלִיךָ... וְצוּדָה לִי צִיד"

אָמְרוּ חו"ל: אֵין "וְעֲתָה", אֲלֵא לְשׁוֹן תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דְּבָרִים ד', א'): "וְעֲתָה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל הַחֲקִים וְאֵל הַמִּשְׁפָּטִים". וְזֶהוּ שְׂרָמֵז יִצְחָק לְעֶשׂוֹ בְּנוֹ: "וְעֲתָה שָׂא נָא כְלִיךָ... וְצוּדָה לִי צִיד" – תַּחֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה עַל שְׂאֲכַלְתָּ נִבְלוֹת וּטְרִיפוֹת. שְׁכֵן, אָדָם שְׂאֲכַל נִבְלוֹת וּטְרִיפוֹת, וְלֹא עָשָׂה תְשׁוּבָה, חוֹזֵרֵת נִשְׁמָתוֹ בְּגִלְגּוֹל בְּהִמָּה טְמֵאָה. וּבְנוֹסָף נוֹעְלִים אֶת הַפְּרָגוֹד בְּפָנָיו, וְעַל-יָדֵי כֶּף אֵינוֹ זוֹכֵה לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה וְאֶת כֶּסֶף הַכְּבוֹד, שְׁעָלָיו חֲקוּקוֹת אַרְבַּע חִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ. וְעַל-כֵּן רָמַז הַכְּתוּב: "וְעֲתָה שָׂא נָא כְלִיךָ". "וְעֲתָה" – שְׁתַּעֲשֵׂה תְשׁוּבָה – כְּדִי שְׁתִּזְכֶּה לְ"שָׂא נָא" – לְרֵאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה וְאֶת אַרְבַּע חִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ ("שָׂא נָא" – רֵאשִׁי תִיבוֹת "שׁוֹר אֲרִיָּה, נִשֶׁר, אָדָם", שֶׁהֵם אַרְבַּע חִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ). וְאֵז, "כְּלִיךָ" – רֵאשִׁי תִיבוֹת כְּדִי לְרֵאוֹת כְּבוֹד יי'. (ע"פ "כֶּסֶף הַרְחֵמִים").

"וַיִּשְׁטַם עֶשׂוֹ אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרִכָּה אֲשֶׁר בִּרְכוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֶשׂוֹ בְּלָבוֹ יִקְרְבוּ יָמֵי אָבִל אָבִי וְאַהֲרָגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי"

בְּאַחַת הַשִּׁיחוֹת לְקַהֵל בְּנֵי עֲדָתוֹ, הַסִּבִּיר הַרְה"ק בַּעַל הַ"בֵּית יִשְׂרָאֵל" מִגּוֹר זִיע"א, כִּי הַתּוֹרָה "מִגְנָא וּמִצְלָא" (=מִגְיָנָה וּמִצִּילָה), רַק אִם לוֹמְדִים אוֹתָהּ מֵתוֹךְ שְׁמַחָה! וְהִבִּיא רֵאִיָּה לְדְבָרָיו מִדְּבָרֵי בַּעַל הַ"כְּלִי יִקָּר" זִיע"א, שְׁמִפְרֵשׁ, שֶׁעֶשׂוֹ בִקֵּשׁ לְהַרוֹג אֶת יַעֲקֹב אָחִיו דּוֹקָא בִּימֵי אָבִל אָבִיו, לְפִי שְׁבִשְׁעַת יָמֵי הָאָבִל אֲסוּר לְעִסּוֹק בַּתּוֹרָה. עַל-כֵּן, חָשַׁב עֶשׂוֹ, כְּאֲשֶׁר יַעֲקֹב לֹא יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, לֹא תוֹכַל תּוֹרָתוֹ לְהִגֵּן עָלָיו, וַיּוֹכַל לְהוֹרְגוֹ. וְלְכַאוֹרֵה הָעֲנִין קִשָּׁה. שְׁהָרִי, מוֹתֵר לְלַמּוֹד בִּימֵי הָאָבִלוֹת תּוֹרָה בְּדְבָרִים שְׂאִין בָּהֶם שְׁמַחָה (לְמִשְׁלַל, אִיּוֹב, אִיכָּה וְכו'). ... אֲלֵא, מִכָּאֵן מִשְׁמַע, שְׁכַאֲשֶׁר לוֹמְדִים תּוֹרָה בְּלֹא שְׁמַחָה – חֲסֵרָה בָּהּ אוֹתָהּ הַעוֹצְמָה, וְאֵז אֵין הִיא "מִגְנָא וּמִצְלָא" (=מִגְיָנָה וּמִצִּילָה)!

בְּעֲנִין זֶה מְסוּפֵר, שֶׁבְּמְלַחְמַת הַשְּׁחֵרוּר שֶׁהָר' יִצְחָק זָאב סוֹלוֹבֵיץ' (הֶרֶב מְבָרִיִּסְק זִיע"א) בִּירוּשָׁלַיִם, שְׁהִיָּתָה אֵז בְּמִצּוֹר, וְנִתְּוָנָה תַּחַת הַפְּגוֹת מְרוּבוֹת. לְמֵרוֹת זֹאת הַמְּשִׁיךְ הֶרֶב לְלַמּוֹד בְּחֶדְרוֹ בְּקוֹמָה הַעֲלִיוֹנָה שֶׁבְּבִנְיָן, וְלֹא רָצָה לְרַדֵּת לְמַקְלָט. אוּלָם, כְּאֲשֶׁר גָּבְרוּ הַהַפְּצָצוֹת, עָלָה בְּנוֹ כְּדִי לְשַׁכְנְעוֹ שִׁירַד לְמַקְלָט. נִעְנָה הֶרֶב לְבִקְשַׁת בְּנוֹ, וַיִּרַד מִחֶדְרוֹ לְמַקְלָט. וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר חָלָה הַפּוֹגָה בַּהַפְּצָצוֹת, עָלוּ בְּנֵי הַבֵּית לְבֵיתָם, וּמִצְאוּ שְׁבָקִיר חֶדְרוֹ שֶׁל הֶרֶב חֶדֶר פָּגוּ, וְנַחַת מִמֶּשׁ סְמוּךְ לְמִיטָתוֹ. אָדָם "פְּשוּט" בּוֹדָאֵי הִיָּה אוֹמֵר "רְאוּ אֵיזָה נִסּוּ!". שְׁכֵן, אֲלֵמְלָא הִיָּה הֶרֶב יוֹרֵד לְמַקְלָט בּוֹדָאֵי הִיָּה נִפְגָּע... אוּלָם, הֶרֶב מְבָרִיִּסְק, שְׁהִיָּה בַּעַל אֲמוּנָה וּבְטָחוֹן חֲזָקִים בְּבוֹרָאוֹ, פָּנָה בְּגַעְרָה לְבָנוֹ וְאָמַר: "אַתָּה מִזִּיק! אֵילוֹ הִיָּתִי נִשְׂאָר כָּאֵן וְלוֹמֵד תּוֹרָה, לֹא הִיָּה הַקִּיר מִתְקַלְקֵל! שְׁהָרִי הַתּוֹרָה מְגִנָּא וּמִצְלָא!" (=מִגְיָנָה וּמִצִּילָה)...

שְׁבַת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ ה'" (על פי "אֹרְחַת שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְהוֹק פִּינְחָס פְּרִיזְמָן)

עַל הַפְּתוּב: "וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה'..." , אוֹמְרִים חו"ל (סוכה יד): "לְמָה נִמְשְׁלָה תְּפִילָתְךָ שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתֶר (=קְלִשׁוֹן)? – (וְעוֹנִים חו"ל) מָה עֵתֶר (=קְלִשׁוֹן) זֶה מֵהַפֶּדָּה אֶת הַתְּבוּאָה בְּגוֹרֵן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֵף תְּפִילָתְךָ שֶׁל צְדִיקִים מֵהַפְּכַת אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה מִמִּידַת הָאֲכֻזְרִיּוֹת (=הַדִּין) לְמִידַת הַרְחָמִים".

וַיִּצְרִיכֵם אָנוּ לְהַבִּין, מִדּוּעַ נִרְמָז עֲנָנָן זֶה שֶׁל הַתְּפִילָה, שִׁישׁ בְּכּוּחָהּ לְהַפְּוֹד אֶת מִידַת הַדִּין לְמִידַת הַרְחָמִים דּוֹקָא אֲצֶל יִצְחָק אַבְיָנוּ, וְלֹא אֲצֶל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, שֶׁתִּקַּן אֶת תְּפִילַת שַׁחֲרִית, אוֹ אֲצֶל יַעֲקֹב אַבְיָנוּ, שֶׁתִּקַּן אֶת תְּפִילַת עֶרְבִית? וְאוֹתָהּ שְׁאַלְהָ נִשְׁאַלְתָּ גַם עַל הַפִּיּוֹט "נִשְׁמַת כָּל חַי" שְׁאוֹמְרִים אָנוּ בְּתְּפִילָה שֶׁל שַׁבָּת:

"בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְרוֹמֵם
וּבְשִׁפְתַי צְדִיקִים תִּתְבָּרַךְ
וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדֵּשׁ
וּבְקִרְבַּי קְדוּשִׁים תִּתְהַלֵּל".

מִדּוּעַ רְמָזוֹ אֲנִשִּׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה בְּפִיּוֹט זֶה דּוֹקָא עַל יִצְחָק וְרַבְקָה, וְלֹא עַל אַבְרָהָם וְשָׂרָה אוֹ יַעֲקֹב וְלֵאמֹר לְמַשְׁלָא? וְלִכְאוּרָה הִיא אֲפֹשֶׁר לֹאמֹר, שְׁאַמַּת, כָּל הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים הַתְּפִלְלוּ, אֵף רַק אֲצֶל יִצְחָק מְצִינוּ שֶׁהַתְּפִלָּל יַחַד עִם רַבְקָה אֲשֶׁתוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ ה'". וּפְרָשׁ רַש"י: "זֶה (=יִצְחָק) עוֹמֵד בְּזוּיָת זֶה וּמִתְפַּלֵּל, וְזוֹ (=רַבְקָה) עוֹמֵדָת בְּזוּיָת זֶה וּמִתְפַּלֵּלָת". וְכֵן עוֹד נִיתֵן לֹאמֹר, עַל-פִּי הַ"מְגִלָּה עֲמוּקוֹת", שֶׁהַגִּימָטְרִיָּה שֶׁל "יִצְחָק רַבְקָה" הִיא "תְּפִלָּה", וְלִכֵּן רְמָזוֹ הַפִּיּוֹט דּוֹקָא עַל יִצְחָק וְרַבְקָה בְּפִיּוֹט שֶׁל שַׁבָּת. אֵף בְּרוּר שֶׁהַעֲנָנָן עֲמוּק יוֹתֵר. (מְעַנְיָן לְצִיּוֹן שֶׁהַתִּיבָה "נֹכַח" רוֹמְזוֹת בְּרֵאשִׁי תִיבוֹת עַל הַפִּיּוֹט: נִשְׁמַת כָּל חַי. (ב.צ.))

כְּתוּב בְּתוֹרַת הַקְּדוּשָׁה: "וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים: לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ, אֲעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנַגְדּוֹ". וְכִבֵּר עֲמָדוֹ חו"ל עַל הַלִּשׁוֹן "עֵזֶר כְּנַגְדּוֹ", שֶׁהִיא לְכַאוּרָה דְּבַר הַמְּנוּגָד לְהַגִּיּוֹן, כִּי אִם הָאִשָּׁה הִיא עֵזֶר לְבַעֲלָהּ – הֲרֵי אֵינְנָה כְּנַגְדּוֹ, וְאִם הָאִשָּׁה הִיא כְּנַגְדּוֹ – הֲרֵי אֵינְנָה עֵזֶר לְבַעֲלָהּ, וְאִם כֶּף מֵהִי כּוֹנֵת הַתּוֹרָה?

וַיֵּשׁ לֹאמֹר שְׁטָמוֹן כָּאֵן רַעִיוֹן נִכְבֵּד, עַל-פִּי מָה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י עַל הַפְּסוּק: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים... ", וְלֹא כְּתוּב: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא ה'", כִּיּוֹן שֶׁבְּתַחֲלִילָה עָלָה בְּמַחְשְׁבָהּ שֶׁל הַקַּב"ה הַרְעִיוֹן לְבְרוּא אֶת הָעוֹלָם בְּמִידַת הַדִּין (הַשֵּׁם "אֱלֹקִים" מְצִיָּן אֶת מִידַת הַדִּין), וְרָאָה שְׂאִין הָעוֹלָם יְכוּל לְהִתְקַיֵּם כֶּף, וְלִכֵּן הִקְדִּים אֶת מִידַת הַרְחָמִים (ה' הוּא מִידַת הַרְחָמִים) וְשִׁתַּף אוֹתָהּ בְּיַחַד עִם מִידַת הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר לְאַחַר מִכּוֹן: "בְּיּוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם".

מִבּוֹאֵר מִכָּאֵן, שְׂאִין הָעוֹלָם יְכוּל לְהִתְקַיֵּם, כִּי אִם בְּשִׁיתּוּף שְׁתֵּי הַמִּידוֹת – חֶסֶד וְדִין. וּמִזֶּה יֵשׁ לִימוּד נִשְׁגָּב לְכָל אִישׁ וְאִשָּׁה, שְׂרוּצִים לְבָנוֹת אֶת בֵּיתָם וְלְחַנֵּךְ אֶת צְאֲצָאֵיהֶם לְתוֹרָה וְלַעֲבוּדַת ה', שְׂאִי-אֲפֹשֶׁר לְהַצְלִיחַ בְּחִינוּךְ הַבְּנִים וְהַבְּנוֹת, וְאִין הַבֵּית יְכוּל לְהִתְקַיֵּם – אֲלֵא רַק עַל-יַדִּי שִׁיתּוּף מִידַת הַרְחָמִים וּמִידַת הַדִּין, בְּבַחֲנֵת שְׂמֵאל דוּחָה וְיִמִּין מְקַרְבַּת.

וְהִנֵּה יְדוּעַ, שְׁכָל אָדָם נִבְרָא עִם מִידָה הַמִּיּוּחָדֶת לוֹ, וְלִכֵּן הַקַּב"ה, בְּרוּב רַחֲמָיו וְחֶסְדָּיו, מְזוּג זִיווּגִים כֶּף, שְׂאִם הָאִישׁ הוּא בְּעַל מִידַת הַחֶסֶד, אִזּוֹ זִיווּגוֹ הִיא אִשָּׁה שְׂמִידַתָּהּ דִּין, וְלְהִיפֹךְ. וְעַל-יַדִּי זֶה נַעֲשֶׂה שִׁיתּוּף נִפְלָא בֵּין מִידַת הַחֶסֶד לְבֵין מִידַת הַדִּין, וְזוֹת כְּדִי שְׂיֻכְלוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה לְחַנֵּךְ אֶת יְלָדֵיהֶם בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׁרָה וְהַנְּכוּנָה. וְלְפִיכֶף אֲמַר הַקַּב"ה: "לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ", כִּי אִם יִנְהַל אֶת בֵּיתוֹ לְבַדּוֹ, רַק בְּמִידָה הַפְּרָטִית שְׁלוֹ, בְּלִי שִׁיתּוּף שֶׁל שְׁתֵּי הַמִּידוֹת, חֶסֶד וְדִין, אִזּוֹ "לֹא טוֹב", מִכִּיּוֹן שְׂאִין הָעוֹלָם יְכוּל לְהִתְקַיֵּם בְּמִידָה אַחַת, כִּי אִם בְּשִׁיתּוּף שֶׁל ב' מִידוֹת אֵלּוּ.

וְלִכֵּן אֲמַר ה': "אֲעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנַגְדּוֹ", כְּלוֹמֵר שֶׁהָעֵזֶר שְׁלוֹ תִהְיֶה דּוֹקָא עַל-יַדִּי אֲשֶׁתוֹ, שֶׁתִּהְיֶה מְנוּגָדֶת לוֹ (שְׂאִם מִידַתוֹ שֶׁל הָאִישׁ הִיא דִין, אִזּוֹ מְזוּגִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם אִשָּׁה שְׂמִידַתָּהּ חֶסֶד, וְלְהִיפֹךְ).

והנה, מפיון שהאשה צריכה להיות "עזר כנגדו", סבב הקב"ה שאברהם, שמידתו **חסד**, ישא לאשה דוקא את שרה, שמידתה היתה **דין**, כמבואר על-ידי האר"י הקדוש, ששרה – מידתה היתה **דין וגבורה** ("שרה" בגימטריה "דין אמת"). ומאחר ויצחק אבינו, היתה מידתו **דין**, הרי שזיווגו היא אשה עם מידת **החסד**, ולכן אליעזר, עבד אברהם, עשה לעצמו סימן שדוקא הנערה אשר תהיה בעלת **חסד**, ראויה להיות אשה ליצחק, וכמו שכתוב: "והיה הנער (ה) אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אתה הכחת... ליצחק, ובה אדע כי עשית **חסד** עם אדני". וזוהי פונת הכתוב: "ויעתר יצחק לה" – יצחק התפלל לה (=מידת **חסד/רחמים**) שיזכה להמתיק את מידת **הדין** – "לנכח אשתו" רבקה, שהיא בעלת מידת **החסד**, ולכן באמת זכו ונשמעה תפילתם, ויצא מהם יעקב אבינו, שמידתו תפארת (וכידוע תפארת הינה מידה הפלולה משתי המידות: **מדין ומחסד**).

ועתה מובן היטב מדוע דוקא אצל יצחק ורבקה כתוב לשון "ויעתר", כמו שאמרו חז"ל: "...מה עתה (=קלשון) זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפילתם של צדיקים מהפכת את דעתו של הקב"ה ממידת **האכזריות** למידת **הרחמים** (=חסד)". כי ענין זה שיד ממש לתפילת יצחק ורבקה, שהתפללו ביחד, שהקב"ה ימתיק את **הדין** של יצחק על-ידי **החסד** של רבקה.

ולפי זה מבוארים גם דברי ה"מגלה עמוקות", כי "יצחק רבקה" בגימטריה "תפלה". וכן מבוארת פונת כנסת הגדולה בפיוט "נשמת כל חי" בתפילת השבת, וכל זאת כדי לרמוז לנו שהתפלה היא סגולה להפוך **דין לרחמים**, כמו יצחק ורבקה, שהצליחו בתפילתם להמתיק את מידת **הדין** למידת **הרחמים**. ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא

על הכתוב, "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא", שואלים חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני כד', רמז קט'): מפני מה לא נפקדה רבקה והיתה עקרה, עד שהתפלל יצחק אבינו עליה?

אלא, עונים חז"ל (שם): כדי שלא יאמרו אומות העולם: 'ברכתנו עשתה פרות, שהרי ברכנו אותה: 'ויברכו (=לכן ואמו) את רבקה ויאמרו לה אחתנו את היי אלפי רבבה"'. ("רבבה", ראשי תיבות **רבקה בת בתואל הארמי**). ובענין זה יש לומר, שהקב"ה נעתר ליצחק ולא לרבקה, כיון שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק (יצחק בן אברהם) לתפילת צדיק בן רשע (רבקה בת תואל). ועל-כן נאמר "ויעתר לו ה" – שהקב"ה קבל את תפילתו "ותהר רבקה אשתו". ויש לומר, שגם עמדה להם (ליצחק ולרבקה) זכות התורה הקדושה, שעתידים לקבל ישראל. ועל-כך רמז הכתוב "ותהר" – אותיות "תורה".

(ומאחר וכידוע נקראת התורה גם "**אור**", כפי שאומר שלמה המלך, "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו', כג), לכן רמז הכתוב גם על-כך: "ותהר רבקה אשתו" – ראשי תיבות "**אור**"). (ע"פ "כסא הרחמים") "ויעקב איש תם ישב אהלים" (כה' כז')

רבי יעקב בן מאיר היה מגדולי בעלי התוספות שבצרפת, ובן בתו של רש"י. משום גדל חסידותו ותמימותו המופלגת, נודע בכינויו "רבנו תם", על-פי הכתוב: "ויעקב איש תם ישב אהלים". מפורסמת בישראל המחלוקת בין רש"י לבין רבנו תם, לגבי סדר הפרשיות בתפילין. לשיטת רש"י (והרמב"ם), קודמת פרשת "שמע" (דברים ו', ד) לפרשת "והיה אם שמע" (דברים יא', יג). ואילו לשיטת רבנו תם, קודמת פרשת "והיה אם שמע" לפרשת "שמע" (סדר זה היה מקובל בקהילות בבל, ואילו הסדר שמציע רש"י היה נהוג בארץ ישראל. אך מן הראוי לציין, שבתפילין שנמצאו במערות ים המלח באמצע שנות החמישים, מזמן בר כוכבא, סדר הפרשיות היה לפי רבנו תם). ואולם, במחלוקת זו בין רש"י לבין רבנו תם, נפסקה ההלכה כרש"י. חסידים המדקדקים במצות, מניחים גם תפילין של רבנו תם (בלא ברכה), וקוראים שנית "קריאת שמע" בתפילין אלו, בגמר תפילת שחרית. מסופר על הגאון והצדיק רבי ישראל מראדין, בעל ה"חפץ חיים", שבמרבית שנות חייו הסתפק בהנחת זוג תפילין אחד, לפי ההלכה. אולם, בשנים האחרונות לחייו החל מניח גם תפילין של רבנו תם. כאשר שאלוהו פעם מקורביו לפשר הדבר, השיב להם: הגעתי, ברוך ה', לזקנה ולשיבה, ובקרוב עתיד אני לעבור לעולם האמת. ושם אפגש בודאי, גם עם רבנו תם, ואפשר שהלה ישאלני כך: "ב'תוספות' שלי למדת הרבה, סברותי ישרו בעיניך, ובדברי בש"ס החיית את נפשך. אם כן, מדוע לא מצאו התפילין שלי חן בעיניך...?"

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר... וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתִירֵשׁ" (כז' כח')

אָחַד מִמְּנַהֲגֵי יִשְׂרָאֵל הוּא לֹמֵר בְּכָל מוֹצָאֵי שֶׁבֶת קֹדֶשׁ אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב: "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתִירֵשׁ. יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֲמִים הַזֶּה גְּבִיר לְאֶחִיד וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אֲמֹךְ. אֲרָרִיךָ אָרוּר וּמְבָרְכִיךָ בְרוּךְ".

וּמְקוֹר הַדְּבָר בְּזֹהָר הַקְּדוּשׁ (הקדמה יד', ב'): "שְׁעָתָא דְנִפְיָא שְׁבֵתָא... דְקָא אֲמַרִי צְבוּרָא (=בְּשַׁעָה שְׁיֹצְאָת הַשְּׁבֵת אוֹמְרִים הַצִּיּוּר): "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם...". וְכֵן גַּם כְּתַב רַבְּנֵי חַיִּים וַיְטַל, בְּשֵׁם רַבּוֹ הָאֲרִיז"ל (שַׁעַר שֶׁבֶת פֶּרֶק כד'): "הִיָּה מוֹרִי (=הָאֲרִיז) לְנוֹהֵג לֹמֵר אַחַר הַבְּדִלָה 'וַיִּתֵּן לָךְ... / כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ תַּחֲלִילַת יָמֵי הַחֹל בְּפִסּוּקֵי רְצוֹן וּבְרָכָה". אִם כֵּן, צְרִיכִים אָנוּ לְדַעַת, מָה הַטַּעַם לְמְנַהֵג יִשְׂרָאֵל זֶה.

בְּאוֹר נִפְלֵא עַל מְנַהֵג זֶה מְצִינוּ בְּ"לִיקוּטֵי מַהֲרִי"ח", עַל-פִּי מְאֹמֵר חו"ל (שֶׁבֶת קִיט' ב'): "רַבִּי יוֹסִי, בְּ(שֵׁם) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵי מְלָאכֵי שְׂרֵת מְלֹוִים אֶת הָאָדָם בְּעָרֵב שֶׁבֶת, מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְבֵיתוֹ – (מְלָאךְ) אָחַד טוֹב (וּמְלָאךְ) אָחַד רָע. וְכִשְׁבָּא (הָאָדָם) לְבֵיתוֹ, וּמוֹצֵא נֵר דּוֹלֵק וְשִׁלְחָן עָרוּךְ וּמִטָּה מוֹצֵעַת – (ה) מְלָאךְ (ה) טוֹב אוֹמֵר: יְהִי רְצוֹן, שְׁתֵּהֵא לְשֶׁבֶת אַחֲרַת כֵּן! וּמְלָאךְ רָע עוֹנֵה 'אֲמֵן' בְּעַל-כְּרַחוּ (=נִגְדַת רְצוֹנוֹ). וְאִם לֹא (אִם אֵין בְּבֵית נֵר דּוֹלֵק וְשִׁלְחָן עָרוּךְ... – (ה) מְלָאךְ (ה) רָע אוֹמֵר: יְהִי רְצוֹן, שְׁתֵּהֵא לְשֶׁבֶת אַחֲרַת כֵּן! וּמְלָאךְ טוֹב עוֹנֵה 'אֲמֵן' בְּעַל-כְּרַחוּ".

וְצְרִיכִים אָנוּ לְדַעַת, שְׁאוֹתוֹ מְלָאךְ רָע, הַמְּלִוָה אֶת הָאָדָם הוּא הַס"מ – שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂו (עַפ"י ה"מִטָּה מִשָּׁה"). וְעוֹד לֹמְדִים אָנוּ מִדְּבַרֵי הַ"מְגִן אַבְרָהָם" (אוֹרַח חַיִּים סִימָן רסב), שְׁאוֹתָם שְׁנֵי מְלָאכֵי הַשְּׂרֵת אֵינָם יוֹצְאִים מִהַבֵּית עַד מוֹצְאֵי שֶׁבֶת.

וְהַנָּה, כְּאֲשֶׁר נֶאֱבָק יַעֲקֹב אֲבִינוּ עִם הַמְּלָאךְ, שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂו, הוּא הַיִּצֵר הַרָע, בְּקֶשׁ הַמְּלָאךְ מִיַּעֲקֹב (בְּרֵאשִׁית לב', כז'): "שִׁלְחָנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר". וַיַּעֲקֹב הִשִּׁיב לוֹ: "לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ, כִּי אִם בְּרַכְתִּנִּי". וּפְרַשׁ רַש"י, שְׁיַעֲקֹב בְּקֶשׁ מִשָּׂרוּ שֶׁל עֲשׂו שְׂיֹדֵה וְיִסְכִּים עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁקִּבֵּל מִיִּצְחָק אֲבִיו ("וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם..."). וְהוֹכֵרַח שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂו לְעִשׂוֹת כֵּן בְּעַל-כּוֹרְחוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיְבָרַךְ אֹתוֹ שָׁם".

וְלָכֵן, אוֹמֵר הַ"לִּיקוּטֵי מַהֲרִי"ח", כְּמוֹ שְׁיַעֲקֹב לֹא הִסְכִּים לְשַׁלּוּחַ אֶת הַמְּלָאךְ, שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂו, אֲלֵא רַק לְאַחַר שְׁזָה הוֹדָה לוֹ עַל הַבְּרָכוֹת – כֵּן אָנוּ, כְּאֲשֶׁר הַמְּלָאךְ הַטוֹב וְהַמְּלָאךְ הַרָע מְגִיעִים לְבֵיתֵנוּ בְּעָרֵב שֶׁבֶת, אֵין אָנוּ מְסַכְּמִים לְשַׁחֲרַר אֶת הַמְּלָאךְ הַרָע בְּמוֹצְאֵי שֶׁבֶת, אֲלֵא עַד שְׂיֹדֵה גַם לָנוּ עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב. עַל-כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם...". וְהַמְּלָאךְ הַרָע, שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂו, שׁוֹמְעֵ וּמְסַכְּמִים, כְּמוֹ שְׁאֹמְרוֹ חו"ל: "מְלָאךְ רָע עוֹנֵה 'אֲמֵן' בְּעַל-כְּרַחוּ", וְעַל-יָדֵי כֵּן אָנוּ מִתְחִילִים אֶת הַשְּׁבוּעַ בְּרְצוֹן וּבְבְרָכָה. וְזֶהוּ הַטַּעַם, אוֹמֵר הַ"לִּיקוּטֵי מַהֲרִי"ח", לְמְנַהֵג יִשְׂרָאֵל לֹמֵר בְּמוֹצְאֵי-שֶׁבֶת קֹדֶשׁ אֶת הַבְּרָכוֹת "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם...". (עַל פִּי "אוֹרַח שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת בְּכֶרְתְּךָ לִי"

עַל הַכְּתוּב: "מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת בְּכֶרְתְּךָ לִי", פֶּרֶשׁ הַמְּדַרְשׁ, אָמַר לְעֲשׂו יַעֲקֹב: "זָבִין לִי חֵד יוֹם מִן דִּידִיךְ" (=מְכוֹר לִי יוֹם אָחַד מִשְׁלָךְ). כְּלוֹמֵר, מְכוֹר לִי מִחֻלְקָךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה, יוֹם אָחַד בְּשָׁבוּעַ, שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵינָת "בְּכוֹר", כְּדִי שְׁאוּכַל לְעַנְּגוֹ בְּעַנְיַי הָעוֹלָם הַזֶּה בְּמֵאֲכָל וּבְמִשְׁקָה. וַיֵּשׁ לֹמֵר, שְׂיּוֹם הַשְּׁבֵת הוּא בְּבַחֲנֵינָת "בְּכוֹר" לְשִׁשֶׁת יָמֵי הַשְּׁבוּעַ. שְׁכֵן, גְּדוֹל הוּא בְּקִדּוּשְׁתוֹ מִכָּל הַיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ...".

וְכֵן, מְבוֹאֵר בְּזֹהָר הַקְּדוּשׁ, שֶׁכָּל הַיָּמִים מִתְּבָרְכִים מִיּוֹם הַשְּׁבֵת: "דְּהָהוּא יוֹמָא מִתְּבָרְכָאן מִיְנִיהַ כָּל שְׂיִתָּא יוֹמִין", וְלָכֵן יוֹם הַשְּׁבֵת הוּא בְּבַחֲנֵינָת בְּכוֹר לְשִׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה. וְעַל-כֵּן רָמְזוּ יַעֲקֹב בְּאוֹמְרוֹ: "מְכָרָה כִּיּוֹם" – "כִּיּוֹם" רֵאשִׁי-תִּיבוֹת "כָּלם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְעַנְּגוּ מְטוֹבָךְ". דְּהֵינּוּ, שְׁתַּכְלִית הַמְּכִירָה הִיא שְׁבִיּוֹם הַשְּׁבֵת, שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵינָת "בְּכוֹר", וַיְכַלּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְשָׁבוּעַ וּלְהַתְעַנְּג מְטוֹב עַנְיַי הָעוֹלָם הַזֶּה.

"אהבתי אתכם אמר ה'... ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי"

על הכתוב בהפטרָה (מלאכי א, ב'-ג), "ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי", אומר גאון עוזנו ותפארתנו ה"בן איש חי" זיע"א, שיעקב אבינו ועשו הרשע התוכחו ביניהם, למי מגיע קודם הכבוד – האם לעשו, שהרי הוא הבכור, או ליעקב אבינו, שהיה תלמיד חכם (כמו שכתוב: "ויעקב איש תם ישב אהלים")? ומבאר ה"בן איש חי" את עמק הויכוח שהיה ביניהם, ואומר, שעשו פנה ליעקב אחיו ואמר לו כך: כתוב בתורה (שמות כ, יב): "כבד את אביך ואת אמך". ודרשו חז"ל, שתוספת התיבה "את" באה כדי "לרבות אחיך הגדול". אם כך – אתה חייב בכבודי ענה לו יעקב אבינו, ואמר: אבל כתוב גם בתורה: "את ה' אלהיך תירא", ודרשו חז"ל: "את – לרבות תלמידי חכמים". אם כך – אתה חייב בכבודי.

וכדי לקבל תשובה על זה: "ותלך (רבקה) לדרוש את ה'", הלכה רבקה לשאול את הקב"ה איזה "את" היא המכריעה? האם ה"את" – של "לרבות תלמידי חכמים", כפי שאומר יעקב, או ה"את" – של "לרבות אחיך הגדול", כפי שאומר עשו? על-כך ענה הקב"ה: "שני גיים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו... ורב יעבד צעיר" – עשו הבכור (= "ורב") יעבד את יעקב הקטן (ה"צעיר"). כלומר, "את ה' אלהיך תירא" – לרבות תלמידי חכמים, חשוב יותר מן הבכורה. וזה גם מה שרומזו הקב"ה בהפטרָה: "ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי". הקב"ה אומר: "ואהב את יעקב" – אהב אני את הדרשה מהמלה "את", שמביא יעקב אבינו. אבל, "ואת עשו שנאתי" – את הדרשה שמביא עשו מהמלה "את", שנאתי. "הקל קול יעקב, והידים ידי עשו" (כו' כב')

רבי יעקב קראנץ, הידוע בכינויו "המגיד מדובנא", נדד הרבה בקהילות ישראל והטיף להמוני שומעיו לעדן את מידותיהם בתחום שבין אדם לחברו. באחת מדרשותיו על הפסוק, "הקל קול יעקב, והידים ידי עשו", אמר רבי יעקב: רבים בתוכנו מהדרים עד מאד בתחומי "הקול" שלהם: מתפללים בצייבור שחרית, מנחה וערבית, קובעים עתים (=זמנים) לתורה, ונמנעים גם מלהכשל באיסורי רכילות ולשון הרע. "הקל קול יעקב" מטופל, אפוא, אצלם כדת וכדין. אולם, משמגיעים הדברים ל"ידיים" למתן צדקה ולעשיית חסד עם העניים והגדכאים – מתברר לפתע שמקוים אצלם – "והידים ידי עשו", והם מוכנים "להרג ולהיהרג" על כל פרוטה ופרוטה שהם מוציאים מכיסם. "וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר"

מסופר על רבי חיים ויטאל, תלמידו של האריו"ל, שלאחר פטירת רבו האריו"ל, עלה לירושלים, עיר הקדש. והיה שם שר תקיף אחד, הנקרא "אבו סיפין", שידע שמלך ישראל, חזקיהו, סתם את מי הגיחון (כמו שכתוב (דברי הימים ב, לב, ל'): "חזקיהו סתם את מוצא מימי גיחון העליון"). ושאל אותו השר את עבדיו, אם נמצא מי שיוכל לפותחו. ואמרו לו הגויים, שיש ליהודים חכם אחד, והוא אלקי, ושמו רבי חיים ויטאל. והוא בודאי שיוכל לפתוח את מי הגיחון, שסתם חזקיהו המלך. ומיד שלח אותו השר אחרי רבי חיים ויטאל, ואמר לו: גוזרני עליך, שבעוד שאני הולך לבית המקדש, פתח תפתח את הנחיר הזה שסתם המלך שלכם. שכן, הוא נצרך הרבה לעיר, ואם אין אתה פותחו – דמך בראשך.

מורנו ורבנו, רבי חיים ויטאל, לא נרתע מן האיום, ומיד עשה קפיצת הדרך (על-ידי שמות קדש), והגיע לדמשק. או אז נגלה אליו רבנו האר"י זצ"ל בחלום, ואמר לו: הסכלת עשו (=לא טוב עשית), כי זה השר היה גלגול סנחריב. ולכן נקרא "אבו סיפין", שבערבית פירושו "אבי התרבות". ואתה יש בך ניצוץ חזקיהו המלך, והיתה שעת הכשר לתקן ולפתוח מי גיחון, כי שלא ברצון חכמים עשה פן חזקיהו המלך, עליו השלום, והוא מהדברים שלא הודו לו חכמים, ובכך היתה "אתחלתא (=התחלת) דגאולה". והשיבו מורנו רבי חיים ויטאל: לא רציתי להשתמש בשמות הקדש כדי לפתוח את מי הגיחון.

אמר לו האר"י: אילו לא השתמשת בשמות הקדש כדי לבוא לדמשק, החרשתני. אבל, מאחר והשתמשת בהם לקפיצת הדרך, היית יכול להשתמש בשמות הקדש לפתוח את מי הגיחון, והיה קידוש השם ותיקון גדול. אמר לו מורנו, רבי חיים ויטאל: אם כן, אחזור לירושלים לפותחו. אמר לו: "חליף שעתיך ולא זימניה הוא" (=חלפה שעת הרצון לגאולה, ואין עתה הזמן המתאים)...

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגליון!

פְּרֵשֶׁת הַשְּׁבוּעַ: תּוֹלְדֹת

כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת: 16:18

ערש"ק כח' חשון תשע"ד (1.11.2013)

יציאת השבת: 17:26 ר"ת 18:03

הפְּטָרָה: "מָחָר חֲדָשׁ" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לּוֹ ה'"

על הפתוב: "וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה'...". "אומרים חז"ל (סוכה יד): "לְמָה נִמְשְׁלָה תְּפִילָתְךָ שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתֶר (=קְלִשׁוֹן)? – (ועונים חז"ל) מָה עֵתֶר (=קְלִשׁוֹן) זֶה מֵהַפֶּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בְּגוֹרֶן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אִף תְּפִילָתְךָ שֶׁל צְדִיקִים מֵהַפֶּכֶת אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה מִמִּידַת הָאֲכֹזְרִיּוֹת (=הַדִּין) לְמִידַת הַרְחָמִים".

וּצְרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין, מִדּוּעַ נִרְמָז עֲנָנָן זֶה שֶׁל הַתְּפִילָה, שִׁישׁ בְּכּוּחָהּ לְהַפְּוֹךְ אֶת מִידַת הַדִּין לְמִידַת הַרְחָמִים דּוֹקָא אֲצֶל יִצְחָק אַבְיָנוּ, וְלֹא אֲצֶל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, שֶׁתִּקַּן אֶת תְּפִילַת שַׁחֲרִית, אוֹ אֲצֶל יַעֲקֹב אַבְיָנוּ, שֶׁתִּקַּן אֶת תְּפִילַת עֶרְבִית? וְאוֹתָהּ שְׁאַלְהָ נִשְׁאַלְתָּ גַם עַל הַפְּיוֹט שְׁאוֹמְרִים אָנוּ בַּתְּפִילָה "נִשְׁמַת כָּל חַי" בַּשַּׁבָּת:

בְּפִי	יִשְׂרָאֵל	תְּתַרְוֶמֶם
וּבְשִׁפְתַי	צְדִיקִים	תְּתַבְרַךְ
וּבִלְשׁוֹן	חֲסִידִים	תְּתַקְדֵּשׁ
וּבִקְרֹב	קְדוֹשִׁים	תְּתַהַלֵּל".

מִדּוּעַ נִרְמָזוּ אֲנִשֵׁי כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה בְּפְיוֹט זֶה דּוֹקָא עַל יִצְחָק וְרַבְקָה, וְלֹא עַל אַבְרָהָם וְשָׂרָה אוֹ יַעֲקֹב וְלֵאָה לְמַשְׁלָה? אֲלֵא יֵשׁ לּוֹמֵר, שְׁאַמַּת, כָּל הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַתְּפִלָּלוּ, אִךְ רַק אֲצֶל יִצְחָק מְצִינוּ שֶׁהַתְּפִלָּל יַחַד עִם רַבְקָה אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לּוֹ ה'". וּפְרָשׁ רַש"י: "זֶה (=יִצְחָק) עוֹמֵד בְּזוּיַת זוֹ וּמִתְפַּלֵּל, וְזוֹ (=רַבְקָה) עוֹמֵדַת בְּזוּיַת זוֹ וּמִתְפַּלֵּלַת". וְכֵן עוֹד נִתֵּן לּוֹמֵר, עַל-פִּי הַ"מְגִלָּה עֲמוּקוֹת", שֶׁהַגִּימָטְרִיָּה שֶׁל "יִצְחָק רַבְקָה" הִיא "תְּפִלָּה", וְלָכֵן רָמַז הַפְּיוֹט דּוֹקָא עַל יִצְחָק וְרַבְקָה בְּפְיוֹט שֶׁל שַׁבָּת.

"וַיַּתְרַצְּצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּה" (כה' כב')

מֵעִיר כָּאֵן רַש"י עַל-פִּי הַמְדַרְשׁ: כְּשֶׁהִיְתָה (רַבְקָה) עוֹבְרַת עַל פְּתַח תּוֹרָה שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר, יַעֲקֹב רָץ וּמְפָרְכֶם (=מְפָרְפֵר, מִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כַּחוֹ) לְצֵאתָ. עוֹבְרַת עַל פְּתַח עֲבוֹדַת אֱלֹהִים, עֲשׂוּ מְפָרְכֶם לְצֵאתָ. שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: אָנוּ מִבְּנֵי שֵׁי עֵקֶב לֹא יָכוֹל הָיָה לְצֵאתָ, כְּשֶׁאָמְרוּ עֵבֶרָה עַל פְּתַח תּוֹרָה, מִשׁוֹם שֶׁעֲשׂוּ הַבְּכוֹר חֶסֶם לְפָנָיו אֶת הַדֶּרֶךְ. אִךְ מִי עָכַב בְּיַדִּי עֲשׂוּ לְצֵאתָ, כְּשֶׁאָמְרוּ רַבְקָה עֵבֶרָה עַל פְּתַח עֲבוֹדַת אֱלֹהִים? הַשִּׁיב עַל שְׁאַלְהָ זוֹ רַבִּי יְחִזְקִיאֵל מְקוֹזְמִיר, מְגִדּוּלֵי הָאֲדָמוֹ"רִים בְּפוֹלִיִן: כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זצ"ל בְּמִדְרַשׁ סְפָרֵי וּבְפָרָאשִׁית רַבָּה: "יְדוּעַ שֶׁעֲשׂוּ שׁוֹנָא לְיַעֲקֹב". מִסְתַּבֵּר אֲפּוֹא, שֶׁעֲשׂוּ הַרְשַׁע הָיָה מוֹכֵן לוֹתֵר עַל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים, שְׁכַל-כֶּף הַשְּׁתוֹקֵק לָהּ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ לְיַעֲקֹב לְהַגִּיעַ אֶל פְּתַח הַתּוֹרָה ...

"וַיַּתְרַצְּצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּה" (כה' כב')

פַּעַם הַסְּבִיר הַגְּאוֹן רַבִּי מִשֵּׁה סוֹפֵר, בַּעַל "חֲתָם סוֹפֵר", לְמִקּוּרְבָּיו, מִדּוּעַ תִּיבִים הַהוֹרִים לְדַקְדָּק בְּיוֹתֵר בְּטִיב הַחֲבָרִים שֶׁל בְּנֵיהֶם, וּבֵין הַשְּׂאָר אָמַר: עַל הַפְּתוּב – "וַיַּתְרַצְּצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּה", אֹמֵר רַש"י: כְּשֶׁהִיְתָה רַבְקָה עוֹבְרַת עַל-יַד פְּתַח תּוֹרָה שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר (=לֵיד שְׁעָרֵי בֵּית הַמְדַרְשׁ שִׁיְסָדוּ שֵׁם בֵּן נָח, וְנִינּוּ עֵבֶר) – יַעֲקֹב הָיָה רָץ וּמְפָרְכֶם לְצֵאתָ, וְכִשֶׁהִיְתָה עוֹבְרַת עַל-יַד פְּתַח עֲבוֹדָה זָרָה – עֲשׂוּ מְפָרְכֶם לְצֵאתָ.

וְהִנֵּה, לְכַאוּרָה, אֲפָשֶׁר לְהַקְשׁוֹת כָּאֵן עַל יַעֲקֹב, מִדּוּעַ הָיָה רָץ וּמְפָרְכֶם לְצֵאתָ בְּזִמְן שֶׁאָמְרוּ עֵבֶרָה עַל פְּתַח תּוֹרָה? הָרִי אָמְרוּ חז"ל בְּמִסְכַּת גִּידָה (ל', עב'), שֶׁבְּשַׁעָה שֶׁהַתִּינּוֹק נִמְצָא בְּבֶטֶן אִמּוֹ, בָּא מִלְּאָךְ, וּמִלְּמַד אוֹתוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלֵה! כְּלוֹם צָרִיךְ הָיָה יַעֲקֹב לְמַלְמֵד תּוֹרָה, שֶׁהוּא טוֹב מִמְּלָאךְ ה' צְבָאוֹת? – אֲלֵא הַתְּרוּץ הוּא, שֶׁכַּאֲשֶׁר שְׂרוּיִים בְּמַחֲצֵה אַחַת עִם עֲשׂוֹ הַרְשַׁע – שׁוֹב אֵין תּוֹעֵלַת בְּלִימוּד הַתּוֹרָה, אֲפִילוֹ מִפִּי מְלָאךְ ה' צְבָאוֹת...

הגאון מוילנא אומר, שבמלה "עלי" רומזת רבקה ליעקב, שבחיי צפויות לו שלש צרות, הקשורות בשמות הבאים (ראשי תיבות): **ע**שו, **ל**בן, **י**וסף. הצרה הראשונה קשורה אפוא בשמו של עשו אחיו, ולכן מזרזת רבקה את יעקב בנה במלים: "אך שמע בקלי וליך קח לי".

שלש צרות אלו בחיי יעקב מרומזות גם בדברי יעקב לבניו, כשהם מפצירים בו שירשה להם לקחת את בנימין למצרים: "**ע**לי היו כלנה". לדברי הגאון מוילנא, קורא כאן יעקב לבניו: כל הצרות המרומזות במלה "עלי" כבר נתקיימו בי, ואיני חייב לעמוד בצרה נוספת. ("פרפראות לתורה")

"וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת" (כח' ט')

חבורת חסידים נתכנסה פעם למסיבת "מלוה מלכה" (=סעודה רבעית הנערכת במוצאי שבת קודש). לאחר שהמסובים היטיבו לבם במאכל ובמשקה, פתח אחד מזקני החבורה בדברי תורה, ובין השאר אמר: בסוף פרשת "וישלח" מספרת לנו התורה, שעשו נשא לאשה את "בשמת בת ישמעאל אחות נביות". מעיר על כך רש"י, שבסוף פרשת "תולדת" קרא לה (הכתוב) "מחלת", כמו שכתוב: "וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת", ומצינו באגדת מדרש ספר שמואל: "שלשה אנשים) – מוחלים להם על כל עונותיהם: (1) גר שנתגיר.

(2) העולה לגדולה (=מקבל משרה חשובה).

(3) והנושא את האשה...".

לכן – אמר החסיד – נקראה "בשמת" בשם "מחלת", לרמוז לנו שנמחלו לעשו כל עונותיו, כשנשא אותה לאשה.

והנה יש מקום לשאול על דברי מדרש זה: טבעי הדבר שמוחלים עונותיו של גר שנתגיר, שכן האיש פותח דף חדש בחיי משעת הגיור ואילך, וכבר אמרו חז"ל (יבמות כב', עא'): "גר שנתגיר – כקטן שנולד דמי (=גר שנתגיר דומה לתינוק שנולד). וגם העולה לגדולה ראוי למחילת עונות, כדי שלא תהיה קופה של שרצים תלויה לו מאחורי גבו, בשעה שמנהיג הוא את האחרים ומשמש להם דוגמא ומופת. אולם במה זכה הנושא אשה, שמוחקים במחי-יד את כל העבירות שעשה קדם נישואיו? ובעוד הדובר משתאה קמעה במתן תשובתו, התערב חסיד אחד מן המסובים, וקרא בבדיחות הדעת: לפי דעתי, אין כאן שאלה ותמיהה, שהרי כבר פסקו חז"ל (ברכות ה', עא'): "יסורים ממרקין (=מטהרים) כל עונותיו של האדם...".

"שני מלאכי שרת מלויים את האדם בערב שבת, מבית הכנסת לביתו – אחד (מלאך) אחד **טוב** (ומלאך) אחד **רע**" (שבת קיט', ב')

אמר רב חסדא, אמר עוקבא: כל המתפלל בערב שבת, ואומר: "ויכלו השמים וכו'" – שני מלאכי השרת מלויים אותו בשובו מבית הכנסת לביתו, מניחים ידיהם על ראשו, ואומרים לו: "וסר **עונך** ו**חטאתך** תכפר" (עפ"י מדרשי חז"ל).

ורמז למלאכים המלויים את האדם, אנו מוצאים באותו קטע של "ויכלו", שם מופיעה המלה "מלאך" מלמטה למעלה, בקפיצות של 26 אותיות בדיוק (26=ה-ו-ה, שם ה' יתברך)

"ויכלו השמים והארץ"

וכל צבאם ויכל אלהים ביום השביעי

מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי

מכל מלאכתו אשר עשה ויברך אלהים את

יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל

מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות".